Nr. 9 (51)

septembrie 2015

ISSN 1857-4424

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ŞI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

ARTIȘTII NOȘTRI – SOLI AI CULTURII ȘOLDĂNEȘTENE

p.3

Fanfara „**Dumbrava**”, or. Șoldănești

AUGUST 2015

FESTIVALUL INTERNAŢIONAL DE FANFARE

„IOSIF IVANOVICI“, or. Galaţi, România

PROIECTUL „REALITĂŢI CULTURALE”
nr. 9 (51) septembrie 2015

Adresa: mun. Chişinău, str. Bucureşti, 68, of. 313, 314
Tel.: (+373 22) 20-25-53 (*redacţia*)
Mob.: (069) 39 24 98 (**P. Popa**)
Fax: (+373 22) 20-25-55
E-mail: *popapavel55@gmail.com*
notografprim@gmail.com

COLEGIUL DE REDACŢIE

Pavel Popa, *redactor-şef*

dr. Varvara Buzilă, *Muzeul Naţional de Etnografie şi Istorie Naturală*

dr. hab. Victor Ghilaş, *AŞM*

Claudia Şerşun, *Ministerul Culturii*

Mariana Cocieru, *AŞM*

Veta Ghimpu-Munteanu, *Teleradio-Moldova*

Veronica Caraulan, *Direcţia Cultură mun. Bălţi*

Gheorghe Nicolaescu, *Cabinetul metodic al Ministerului Culturii*

Cristian Şarban, *design, tehnoredactare*

Editura **Notograf Prim** s.r.l.

Tipografia F.E.P. **Grafema Libris** s.r.l

CAMPANIA ÎMPARTE DIN SUFLET DĂRUIEȘTE o CARTE

Bună ziua dragi prieteni, campania „Împarte din suflet, dărueiește o carte" vă invită să donați o carte pentru copiii din familii social vulnerabile.

CU DRAG DE OAMENI ȘI DE CĂRȚI

Cărțile pot fi donate pe adresa: str. Trandafirilor 11/5, ap. 85 nr. de contact: 068 13 49 08

Sumar

TATIANA BUTNARU
„Să batem clopotele frate“ 1

SERGIU CUMATRENCO
Artiştii noştri — soli ai culturii şoldăneştene 3

ION DORU
Gheorghe Raicu: „Eu nu cânt că pot cânta“ 5

ION DOMENCO
Netrecător şi neântinat, farmecul muzicii lui Hanganu 6
Din Crezul lui Ion Domenco 21

LUDMILA PODGURSCHI
Să aveți credință, să fiți demni de neamul vostru! 7

DR. GRIGORE BOTEZATU
Culegător şi cercetător al folclorului din Ţara Fagilor 8

MARIANA BURDUJA
Festivalul dinastiilor la Rezina 9

TAMARA LARII
Programul național Novateca la biblioteca publică Cricova 9

ALIONA TOSTOGAN
Alexe Rău — omul credinței adevărate 10

MARIA BORTĂ
Sărbătoare de suflet la Costeşti 11

VASILIȚA MALAI
O excursie deosebită în zilele vacanței 11

VIORICA CĂLĂRAŞ
Revelație prin culoare 12

PAVEL POPA
Hora — simbolul identității noastre naționale 14

FILUȚĂ DIMCEA
Cuprinşi de iureşul Horei... 17

ALA GRĂJDIANU
O vară ca din poveste... la Obrija Veche 19

MARIANA COCIERU
Orizontul de casă mare a prozei lui Vlad Ioviță 22

Dr. TATIANA BUTNARU, Institutul de Filologie

„SĂ BATEM CLOPOTELE, FRATE...” (SEMNIFICAȚIA LIMBII ROMÂNE în POEZIA CONTEMPORANĂ)

Aflată între tradiție și modernitate, poezia noastră contemporană își exercită sfera de influență prin multiple preocupări artistice, exprimă tendința de a transfigura realitatea prin prisma de viziuni și reprezentări a spiritului autohton. Diverse teme și motive de creație cum ar fi ecologia naturii și ecologia sufletului omenesc, sentimentul demnității umane, cinstirea strămoșilor, toate acestea și-au găsit expresie într-o formulă lirică originală, în tendința scriitorilor de a depăși convențiile timpului istoric pentru a se încadra cu adevărat în tiparele artei veritabile, a propune o nouă viziune artistică asupra lumii. În această ordine de idei, semnalăm prezența unui univers de valori aflat în sfera sacrului și a intuiției mitice, deschiderea către o problematică socială de importanță majoră, tendința de reabilitare a eticului, de recuperare a paradisului pierdut, pe care autorii încearcă să-l reconstituie din esențe. În primul rând, vom remarca tendința de a menține în conștiința contemporanilor permanența memoriei, a reintegra în drepturile ei firești strălucirea limbii române, a aprofunda intenția nobilă spre desăvârșirea morală a semenilor. Îndemnul formulat de Ion Vieru la începutul anilor 80

„Să batem clopotele, frate,
Să ne trezim din amorțire
Și să le batem cu dreptate,
Cât mai trăiește o iubire”
(I. Vieru, Să batem clopotele, frate)

semnala pentru epoca respectivă nu numai ideea de renaștere și primenire spirituală, dar, în special, o pledoarie pentru supremația valorilor, o cheie de receptare a unei experiențe dramatice, când autorul este invitat la transformarea poeziei sale într-o chemare pătimașă, un strigăt de alarmă pentru salvarea graiului și a integrității de neam.

„Să batem clopotele, frate,
Că până mâine, cine știe,
N-auzi pe-aici o melodie
Și nu-i un gram de sănătate”.
(I. Vieru, Să batem clopotele, frate)

Încadrarea în sfera sacrului se manifestă printr-o detașare de convențional, redând în ultima instanță suferințele de martir ale poporului, trecerea lui prin vicisitudinile timpului istoric.

„Am trecut prin moarte, am născut eroi,
Am vorbit atâta, c-am uitat de noi.
Preoții muriră în Carpații mari,
Ne împrejmuiră cete de barbari”.
(L. Lari, Istorie)

Mesajul comunicat are o semnificație deosebită. Autorii se afundă într-un desiș istoric ca să-l privească de la înălțimea zilelor de azi, să blameze vitregia unui secol lipsit de demnitate mitică. L. Lari se referă la o continuitate spirituală a timpului mitic, iar „Dochia a noua” dezvăluie în esență o stare sufletească echivalentă cu semnificația regăsirii spirituale prin vicisitudinile istoriei, nealterarea ideii de suflet și neam, este un loc cu nume sfânt unde „Trăit-am ultima iubire/ Pe-acest pământ,/ Pe-acest pământ.” Orientarea sugestiei poetice are loc din cadrul istoric într-un spațiu contemporan, se manifestă prin adeziunea la idealurile general-umane. L. Lari și, în special, generația anilor 80, au un acut sentiment al istoriei, al originilor, al strămoșilor, trăit, durut și deschis, cu deplina cunoaștere a conștiinței de sine. Orientată nemijlocit spre făgașul reflexivității, metafora poetică este intuită dintr-o perspectivă modernă, la nivelul unui „transmodernism”, [1, p. 237] despre care amintește T. Codreanu de la Huși și care semnifică pentru scriitorii basarabeni „un reper în Absolut” [1, 273]. Păstrând prin convenție deschiderea spre o problematică socială, discursul poetic este axat pe niște dimensiuni ancestrale-astrale

„Țara mea de dincolo de Prut,
Mi s-a dat poruncă să te uit.
Să te șterg din minte c-un burete,
Patria mea pusă la perete”.
(N. Dabija, Tara mea de dincolo de Prut)

Nostalgia sacrului dezvăluie o stare de criză și dramatică contemplare lăuntrică. Înstrăinarea de neam echivalează cu pierderea instituției sacre, profanarea valorilor și degradarea conștiinței umane sugerată în subtextul poeziei. Este de fapt, sugestia unei crize de identitate, de care suferă contemporaneitatea și echivalează cu degradarea intuiției mitice.

Reconfortarea sufletească a eului liric are loc în sfera sacrului, acolo unde „odată pe an toată suflarea Moldovei stă în prag de rugăciune” (I. Alexandru). Chipul lui Ștefan cel Mare transpare și el într-o aură a sacralității, drept rezultat al procesului de esențializare a valorilor și a nevoii de descătușare atât de necesare contemporanilor. Alura polemică și tonul persiflant tăios înlocuiește vocabula lirică, aprofundează vitregia unui secol lipsit de demnitate mitică, or, după cum se va preciza în continuare,

„Noi ale tale bătălii pe toate
Până acuma le-am pierdut pe rând”
(N. Dabija, Ștefan cel Mare)

Ieșirea din impas și tendința spre revigoare are loc prin credință, prin deschiderea către intuiția biblică, unde, de fapt are loc revenirea la dimensiunile sacre ale existenței. Timpul „mielului roman” marchiază,

în esență, o revenire la tiparele unei lumi mitice, arhaice, iar discursul poetic capătă o tonalitate de intensă efervescență lirică. Ideea poetică este similară invocării forțelor supreme ale divinității, cu alte cuvinte, are loc încadrarea biblicului, a valorilor creștine în sfera unei concepții universale, capabilă să releve armonia ancestrală a universului, să plaseze personalitatea umană într-o ordine superioară, exemplară, absolută. Lacrima cosmică ce se desprinde solitar din nunta ciobanului din baladă se suprapune inițierii biblice și transpare din învolburările timpului mitic, ducând spre inima istoriei. „Moșii-patres, moșii-patria, după cum precizează într-un studiu O. Babu-Buznea, cu orânduelile lor bune și drepte, cu limba lor spornică și bogată, cu moștenirea lor inteligentă și socială întemeiată pe o mare epocă eroică și o dezvoltare normală și sănătoasă" [2, p.154] determină esența timpului istoric, pe care autorii de poezie îl vor intui prin prisma timpului mitic și a începuturilor originare. Îndemnul spre Alba-Iulia invocat de mai multe ori în incursiunile poetice ale lui N.Dabija capătă asociația unei chemări pătimașe de a reveni la matcă, semn că „ro-mă-neș-ti-le izvoare/ încă n-au secat de tot", este vorba de necesitatea regăsirii „originarului", acesta după sugestia lui G. Călinescu, „are un efect de regenerare pentru individul român modern" [3, p. 419]. Versurile lui N. Dabija

„... Din Hotin pân' la Chilia,
Din Soroca și Orhei...
Graiului ce-mbracă glia,
Și pădurilor de tei,
Dor le e de România"
(N. Dabija, Scrisoare către Alba-Iulia)

dezvoltă o profesiune de credință, exprimă acordurile unei nostalgii copleșitoare, „după locul nostru unic în univers" [4, p.136], se are în vedere o matrice stilistică recreată după modelul blagian, dar cu evidente accente de odă, așa cum se prezintă incursiunile lirice ce vor urma în continuare:

„Sărut vatra și-al ei nume,
Care veșnic ne adună,
Vatra ce-a născut pe lume,
Limba noastră cea română".
(Gr. Vieru, Limba noastră cea română)

Verbele comunicării sânt de natură eminesciană. La fel și a lui N. Dabija sau L. Lari, Gr. Vieru are „mărturia sensibilității pentru graiul matern" [5, p.108]. Poetul invocă o vatră a românismului prin semnele latinității etnice și îndeamnă cititorul spre valorificarea comorilor sale de perpetuare spirituală. Așa cum poezia *Limba noastră* de A. Mateevici a zvâcnit ca o declanșare iluminiscentă, ca o erupție sufletească, Gr. Vieru își exteriorizează dragostea față de „limba noastră cea română" în forma unui sentiment religios încadrat în spațiul sacru al valorilor.

În una din poeziile sale, I. Alexandru se referea la starea „de privegheре" față de memoria înaintașilor, ceea ce l-a determinat să ajungă la o culminație a mărturisirii.

„De-atâtea oseminte într-un popor,
Locul e gătit de înviere".
(L. Alexandru, Imnul Putnei
lui Ștefan cel Mare)

„Privegherea" versului lui A. Mateevici se manifestă în tendința de reânviere „din somn de moarte" a basarabenilor aflați la o răspântie a istoriei, în preajma celui mai important eveniment din viața lor, Unirea de la 1918 [6, p.119]. Starea de veghe a scrisului lui Gr. Vieru este grija pentru sănătatea morală a graiului pe aceste meleaguri, menținerea candelei „aprinsă" pentru iubirea de neam și de limba maternă. Asemenea lui A. Mateevici, Gr. Vieru vrea să ne convingă, că limba noastră la fel ca și mama sau vatra strămoșească este sfântă. Armonia interioară a versului lui Gr. Vieru se menține datorită spiritului religios omniprezent în întreaga sa operă. Și mama, și iubirea, și graiul sânt învăluite la Gr. Vieru într-o atmosferă de sacralitate, „își are izvoarele într-o lume creată pentru om, pentru rangul acestuia înaintea demiurgului [7, p. 233]. Orientarea poetului către o matrice a sacralității nu este altceva decât armonia cosmică a lucrurilor, armonia vieții omenești, așa cum a fost creată de Dumnezeu, în dimensiunile dăinuirii eterne.

„În al lumilor tezaur
Pururea o să rămână,
Limba doinelor de aur,
Limba noastră cea română".
(Gr. Vieru, Limba noastră cea română)

Versurile revărsate în stil de odă devin chemare și imn, crâmpei de baladă, ne aduc în preajma unui cântec continuu a sufletului izvorât din deplina sa îngemănare cu „a Patriei ființă", cu frumusețea strădaniei umane, a unei etnii multiseculare zămislite în pledoariile sale poetice. Este cel mai veritabil testament artistic lăsat urmașilor de „cei doi poeți mărturisitori", [5, p.116] cum se exprima A. Bantoș și care merită „să fie păstrat cu sfințenie de generațiile ce-l primesc" (V. Alexandri). Chiar și metafora „Vin din munții latiniei" face o asociere directă cu intuiția mitică a unui „ pământ străvechi și magic" în dimensiunile sale eterne, „în al lumilor tezaur", reliefând o cheie poetică pentru o serie întreagă de scrieri la tema respectivă. Spiritul de dăinuire se manifestă sub forma unui sentiment de adeziune la un ideal plenipotențiar, are loc redimensionarea din interior a vibrațiilor lăuntrice a unui temperament poetic „copleșit de înviere" și care alături de confrații săi de condei, își asigură pe bună dreptate o condiție de profet, de „poet mărturisitor" [5, p.116] al ideii de reântregire a țării, care „și-a făcut datoria nu numai în fața istoriei literare", dar și „în fața istoriei însăși" [8, p.4].

Referințe bibliografice

1. T. Codreanu. *Basarabia sau drama sfîșierii*. Chișinău, Editura Flux, tipografia Prag-3, 2003;
2. O. Babu-Buznea. *Dacia în conștiința romanticilor noștri*. București, Editura Minerva, 1979;
3. G. Călinescu. *Opera lui Mihai Eminescu*. București, Editura Cultura Națională, 1969;
4. M. Bucur. L. Blaga. *Dor de eternitate*. Cluj, Editura Albatros, 1971;
5. A. Bantoș. *Doi poeți mărturisitori: A. Mateevici și Gr. Vieru*. În: Gr. Vieru, poetul. Chișinău, Editura Știința, 2010;
6. T. Butnaru. *Alexei Mateevici și idealul unirii în materialele simpozionului republican consacrat împlinirii a 90 ani de la apariția poeziei Limba noastră*. Chișinău, Universitatea de Stat din Tiraspol, 2007;
7. S. Fîntînaru. *Poezia lui Lucian Blaga* și gîndirea mitică. București, 1940;
8. N. Dabija. *Solidaritatea de care avem nevoie în Literatură și Artă*. 1990, 13 octombrie.

SERGIU CUMATRENCO

FANFARA LA GALAȚI

ARTIȘTII NOȘTRI – soli ai culturii șoldănești

Sub genericul „Suflet lângă suflet”, Consiliul Județean Galați, Consiliul local Galați, primăria Galați și Centrul Cultural „Dunărea de Jos” din acest frumos oraș din România, cu o populație de aproape 300 de mii de locuitori, au organizat deja a XI-a ediție a Festivalului Internațional de Fanfare „Iosif Ivanovici”. Cine a fost acest om de s-a învrednicit de a i se consacra asemenea festival? Iosif Ivanovici, cunoscut și ca Ion sau Ivan Ivanovici (născut Jovan Ivanović în 1845, Timișoara, pe atunci Imperiul austriac, decedat 16/28 septembrie 1902, București) a fost un clarinetist, dirijor și compozitor român de muzici militare și muzică ușoară. Creația lui cuprinde în majoritate dansuri (vals, cadril, polcă) și marșuri. Cea mai cunoscută compoziție a sa este valsul „Valurile Dunării”. Da, valsul „Valurile Dunării” a fost scris la Galați, nu chiar departe (18 kilometri) de satul Giurgiulești din partea noastră de Prut. Acest vals este admirat de melomanii întregului glob! Lista de compoziții ale lui Iosif Ivanovici constituie peste 350 de piese...

La festival, care a durat trei zile, au fost invitate fanfare din România (Galați, Constanța, Iași, Alba Iulia, Giurgiu, Covasna, Sighișoara, Bârlad, Brăila), dar și din Republica Moldova (fanfara Consiliului raional Șoldănești „Dumbrava” și fanfara comunei Slobozia Mare, raionul Cahul), din Italia și Turcia. Începând de vineri și până duminică, 9 august, esplanada (piața) Casei de cultură a sindicatelor a găzduit acest festival. Totodată, în serile festivalului, în același timp cu concertul desfășurat la Casa de cultură a sindicatelor, fanfarele au fost prezente și în parcurile orașului sau pe faleză (țărm înalt al Dunării), iar sâmbătă și duminică - și în Grădina Publică din municipiul Tecuci.

Festivalul a început cu defilarea fanfarelor. Era încântător și înălțător. Fiecare formație a venit în fața publicului spectator, care întrunea mereu (în fiecare zi) în jurul la o mie de oameni, cu cele mai selecte piese muzicale, interpretate la cel mai înalt nivel artistic. Noi însă o să ne axăm pe ai noștri, adică pe șoldănești. Șeful Secției Cultură, Tineret și Sport, Grigore Zănoagă, el și dirijor al orchestrei noastre, a adunat din Șoldănești, din raion și chiar de peste hotarele lui, niște muzicanți pe sprânceană, încât să nu ne facem de rușine la acest festival. Și vreau, sunt mândru chiar, să vă comunic că gălățenii și oaspeții lor i-au aclamat și aplaudat frumos – ca pe oaspeți doriți și ca pe profesioniști (deși nu toți muzicanții noștri au studii speciale în domeniu).

Au fost interpretate mai multe melodii, uneori și cu soliști vocali. Astfel, soliștii vocali Valentina Zănoază cu Sergiu Socolean, apoi tot Valentina Zănoagă cu Ion Hanganu (de la Sămășcani) au fost ascultați în liniște mare, ca în final atmosfera să explodeze în aplauze. Așa se întâmpla de fiecare dată - și când au evoluat pe esplanada din preajma havuzului frumos și pe faleză și în grădina publică. Aplauze binemeritate

culegeau și majoretele dirijate cu mult succes de coregraful Ina Pânzari, care dădea tonul în toate. Frumoasele noastre fetițe de 13-15 ani erau admirate și apoi apaudate fără niciun fals, sincer. Ele, micuțele, transpirate de atâta efort și căldură, uneori întristate că cizmele le mai cauzau și câte o rană la picioruțe, nu dădeau pe față durerea, zâmbind mereu. Se apropiau spectatorii de dânsele după dans și le mângâiau părintește și le lăudau și le încurajau să danseze totdeauna atât de frumos și bine. Dirijorul de asemenea era lăudat, cu toată echipa sa, pentru prestația de care dădeau dovadă.

Mi-a plăcut mult atmosfera de la acest festival. Îndeosebi îmi făcea plăcere să ascult cum comentează evenimentul oamenii de conducere și de cultură de aici. Iată ce a spus referitor la festival președintele Consiliului Județului Galați, doctor Nicolae Dobrovici Bacalbașa: „Actele artistice de devălmășie emoțională sunt elemente de sudură ale colectivității. Ele reprezintă situația în care actul artistic depășește cu mult sfera esteticului, transformând mulțimea în comunitate. Folclorul este, prin etimologie, prin carnea cuvântului, o epifanie artistică a poporului. În epoca așa zisei globalizări în care devenim deseori piese lego ale unui joc care ne scapă (controlului și, uneori, înțelegerii) manifestări artistice în genul celor realizate anual de Centrul Cultural „Dunărea de Jos” ne reamintesc cine suntem și că existăm”.

Și directorul Centrului Cultural „Dunărea de Jos”, Sergiu Dumitrescu, tot a zis-o cum nu le reușește altora să spună: „Dacă e vară, sunt festivaluri! Cu lume bună, cu profesioniști, cu vedete, cu oameni simpli și cu o instituție care crede în public și în picătura de cultură la care orașul Galați nu mai e alergic. Dimpotrivă! În ultimii zece ani am reușit să aducem pe scena Galațiului torid al lunii august formații folclorice și filme, și fanfare de marș și promenadă ce au adăugat în cartea de vizită a orașului și a instituției noastre profesionalism, seriozitate și renume. Mulțumim tuturor celor care au crezut în noi și care, prin prezența și implicarea lor, ne fac mai puternici în fiecare an!”.

Într-o broșură, editată special cu ocazia Festivalului de către Centrul Cultural „Dunărea de Jos”, erau prezentate toate formațiile artistice invitate la eveniment. Acolo am citit, cu lux de amănunte și despre fanfara noastră „Dumbrava”: când a fost formată, cine a format-o, despre istoricul fanfarelor de la Șoldănești. Ne-a fost plăcut să vedem acest lucru, fapt ce dovedește că am fost așteptați și doriți aici.

Câteva cuvinte despre atitudinea gazdelor. De cum ne-au întâlnit totdeauna era lângă colectivul nostru un reprezentant de-al lor, chiar și noaptea se afla într-o odaie de alături. Avea grijă ca artiștii șoldănești să nu ducă lipsă de nimic, inclusiv de apă multă, chiar de bere pentru doritori. Despre alimentare nici nu mai zic: iertată să-mi fie exprimarea – parcă eram puși la dietă de îngrășare! Dar excursiile prin acest oraș plin de miliarde de flori și de curățenie! Colectivul nostru a fost dus la muzee, grădina botanică, prin câteva supermarketuri...

Și penultima: părinții fetițelor din grupul de majorete n-au de ce-și face griji pentru odrăslețele lor iubite: coducătoarea, Ina Pânzari, cu soțul Petru, care cântă și în fanfară, n-au avut atâta grijă de proipriu fiu, care de asemenea cântă în fanfară, cum aveau de fetițe: la orice urcare și coborâre din autocar le tot numărau și numărau (ca pe bobocei) și-și făceau grijă pentru fiecare să mănânce, să se îmbrace, să treacă strada numai acolo unde e permis etcetera...

Gata, cu asta termin: ambele colective artistice, care au fost la Galați, aduc sincere mulțumiri și plecăciuni Consiliului raional Șoldănești, personal președintelui raionului Svetlana Rotundu, pentru grija purtată, pentru dragostea de cultură și țară. Or, acești artiști ai noștri au fost mesagerii culturii șoldănești pe alte meleaguri, chiar reprezentanții țării. Vă asigur că nimănui nu-i poate fi rușine de evoluările lor.

Text şi imagini: **ION DORU**

Gheorghe Raicu: „EU NU CÂNT CĂ POT CÂNTA”

Gheorghe Raicu

Precum pe arşiţa dogorâtoare a verii doar apa rece de izvor îţi potoleşte setea, tot astfel, doar cântecul popular ne poate potoli dorul şi jalea, ne poate încuraja, ridica atunci când ne este greu, suntem la grea ananghie, deznădăjduiţi, disperaţi.

De aceea acum, când încerc să mă apropii cu sufletul de rapsodul popular Gheorghe Raicu, din satul Bucuria (ce nume frumos şi plăcut!), de prin părţile Cahulului, trăiesc un sentiment aparte, simt un fior deosebit, mă cufund pe deplin în tumultul melosului popular, revenind cu pioşenie la izvoarele folclorului autentic românesc, dar, recunosc şi cu emoţia şi teama de a nu trişa cumva, căci ar fi mare păcat să povesteşti despre un om care a fost, este şi-sunt sigur!

— Va rămâne până la ultima sigur!

— Va rămâne până la ultima suflare un mesager al conştiinţei noastre naţionale.

— Dragostea pentru cântecul şi jocul nostru popular am moştenit-o de la bunicii şi părinţii mei. Parcă-i văd şi acum cum, în pofida lipsurilor şi nevoilor ce nu mai conteneau să apese ca o povară insuportabilă peste destinul lor, găseau timp şi loc, o clipă de răgaz şi pentru o melodie, o vorbă de duh, ce-i înviora pe dată, le dădea noi puteri de viaţă. Îmi amintesc cum, fiind în ospeţie la buneii din satul Lărguţa, ce se întinde pe o buză de deal din Codrul Tigheciului, la difuzorul din centrul satului, ascultam cântecele nemuritorului Nicolae Sulac. Apoi, acasă, la Cania dragă, tot de melodiile şi dansurile populare nu mă mai despărţeam. Precum s-a întâmplat, ulterior şi la Tartaul de Salcie, unde am activat trei ani la căminul cultural, după absolvirea Şcolii de Iluminare Culturală „Elena Sârbu” din Soroca, apoi-la Bucuria noastră, unde activez deja de două decenii în calitate de şef al clubului sătesc. Ş-apoi, cum să te desparţi, dacă, zic eu, cântecul lui Nicolae Sulac, al lui Gheorghe Eşanu, Teodor Negară, Tamara Ciobanu şi atâtor altor artişti cu renume, poate fi comparat cu o flacără vie, ce ne-a luminat şi ne-a încălzit de frig şi străinie, ne-a fost şi pâine şi apă? Cu el, cu acest dor şi dragoste de neam, de rădăcini, de strămoşi am crescut, am păşit pe calea vieţii.

— Spune Gheorghe Raicu, care din fragedă copilărie a fost fascinat de frumuseţea inepuizabilului nostru tezaur folcloric, din izvorul căruia a sorbit, nesăţios, vraja cântecului şi jocului popular, reuşind să transmită, împreună cu soţia Nina, împătimită şi ea de melosul românesc acest fior şi fiicelor Georgeta şi Victoria, care, spre bucuria părinţilor, au îndrăgit cântecul, jocul popular, scena satului, fiind şi ele participante la Festivalul etnofolcloric cu genericul „La vatra horelor bucuriene”, iniţiat de tatăl lor acum 25 de ani şi susţinut, cu consecvenţă, an de an, cu participarea colectivelor artistice din raioanele de sud - Cahul, Cantemir, Leova, Taraclia, Comrat ş.a.

— Adeseori mă prind asupra gândului că folclorul nostru este însăşi viaţa mea. Vorba ceea: Eu nu cânt că pot cânta/Dar că-mi cântă inima. Aş compara cântecul popular cu un râu cu multe izvoare, cu apă limpede şi cristalină, dătătoare de viaţă, purificatoare, din care dacă ai sorbit o dată, nu te mai poţi despărţi. Chiar dacă am întâlnit în viaţă multe obstacole, greutăţi, am rămas fidel acestui crez de a păstra şi transmite mai departe cea mai de valoare zestre spirituală a neamului. Anume urmând acest îndemn, am decis să organizez, în vara anului 1991, prima ediţie a Festivalului etnofolcloric regional al cântecului şi dansului popular cu genericul „La vatra horelor bucuriene”, ca o replică, dacă vreţi, la tendinţa ce domina pe atunci în raionul Cahul, unde colectivele de prin sate erau într-un fel, neglijate, nedreptăţite. Evident, nu ne-a fost deloc uşor, dar cu susţinerea autorităţilor locale, a soţiei Nina, pedagog de specialitate, a colegului de breaslă, Dumitru Cicanci, a doamnei Vera Topalova, a altor iubitori de folclor din localitate, ne reuşeşte, iată deja de un sfert de veac, să desfăşurăm, pe la mijlocul lui Gustar, acest frumos Festival. Mă bucur nespus de mult că am reuşit şi în a.c, 2015, cu suportul material al APL locale de nivelul I şi II, a sponsorilor să avem un număr impunător de participanţi, de diferite vârste - de la copilaşi până la maturi, toţi împătimiţi de vraja cântecului şi dansului nostru popular, de această horă a prieteniei şi bucuriei. Nu pot să trec cu vederea şi faptul că în aceste colective avem multe dinastii. De altfel, şi eu personal cânt, alături de soţie, fiică, nănaş, cumetri, precum şi alţi colegi de-ai mei. Mă bucur, că, în pofida tuturor greutăţilor, ne-au sosit colective din satele Pelinei, Cucoara, Andruşul de Sus, Taraclia de Salcie, Zârneşti, Văleni, dar şi din Congazcic, Comrat şi comuna Pleşeni, Cantemir. Fiecare colectiv a prezentat adevărate comori folclorice, dansuri, cântece mai vechi si mai noi, de o valoare aparte, în final, învrednicindu-se de semne de gratitudine. Este îmbucurător faptul că au venit şi meşteri populari, care au acoperit cu o aură deosebită armonia şi farmecul festivalului, valorile noastre nepieritoare, că l-am avut alături pe cunoscutul interpret de muzică populară, băştinaşul nostru, Gheorghe Niciforeac, căruia îi suntem recunoscători. Apropo, în anul trecut, pe scena Festivalului au evoluat fraţii Ion şi Veaceslav Bânzari...

Tot în contextul activităților de conservare şi promovare a valorilor naționale, acum câțiva ani, la Bucuria, în incinta căminului cultural, a fost inaugurat un muzeu al satului, unde au fost expuse şi continuă să fie colectate obiecte casnice, unelte de muncă, documente, fotografii din trecutul localității, aici copiii, tinerii din sat având o adevărată carte de căpătâi din istoria satului, din care pot „citi" despre ziua de ieri şi de azăa părinților, buneilor şi strămoşilor lor. La îndemnul şi cu participarea activă şi nemijlocită a lui Gheorghe Raicu, aici se petrec şezători, alte activități cultural artistice. Conducătorul artistic al ansamblului etnofolcloric „Bucuria", Dumitru Cicanci, ne mărturisi că, pe lângă faptul că este un artist împătimit de tot ce e frumos, Gheorghe Raicu este şi un pedagog iscusit, care ştie să găsească „cheița" spre sufletul fiecăruia. Şi nu numai pentru că a făcut psihologie şi pedagogie la Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu" din Cahul, dar şi pentru că este un dascăl înnăscut, cu mare dragoste pentru oameni. Fosta colegă de clasă a lui Gheorghe Raicu, din şcoala satului Cania, Nina Simion, avea să ne mărturisească că printre ai clasei, Gheorghe se deosebea prin dragostea sa față de activitățile extraşcolare, cele care țin de tradiții, datini şi obiceiuri populare. Țin minte, spune Nina, că anume el a fost acela, care a organizat pentru prima dată umblatul cu Pluguşorul în seara lui Sfântul Vasile. Împreună ne-am meşterit măşti, am făcut, din stuf, un costum pentru Urs, am colindat atunci întreg satul. A fost ceva interesant, de neuitat, chiar dacă unii colegi se uitau la asta oarecum altfel...

... În aparență, Gheorghe Raicu este un om obişnuit, nu se deosebeşte prin nimic de semenii săi. Dar dincolo de aparențe, avem un Om cu suflet mare şi un Artist cu har Dumnezeiesc, un talent aparte, care munceşte în permanență, cu perseverență, pentru a-şi atinge scopul nobil - de a culege, promova, conserva şi lăsa pentru posteritate cât mai multe cântece şi datini, datini şi obiceiuri populare. Nu toți, probabil, ştiu că dinastia Gheorghe Raicu este laureat al mai multor ediții ale concursurilor şi festivalurilor raionale de cântec şi dans popular, Laureat al Festivalului Dinastiilor „La izvorul Osoiencelor", edițiile 2012 şi 2014, că este participant al Festivalului Național al Doinei etc. În cadrul unei emisiuni televizate „O seară în familie", dumnealui spunea că „melodiile populare ne fac mai buni, mai blajini, ne însuflețesc şi ne înfrumusețează inima, ne dau noi puteri, speranțe, îndemnându-ne la fapte nobile... Vor trece anii şi multe se vor schimba, alți artişti vor interpreta aceste cântece înălțătoare.

Ele nu vor muri niciodată, pentru că se transmit din generație în generație, menținându-ne ca neam, ca națiune".

ION DOMENCO

In memoriam

NETRECĂTOR ŞI NEÂNTINAT, FARMECUL MUZICII LUI HANGANU

Una dintre frumoasele şi prețioasele tradiții ale colectivului Şcolii de arte „V. Hanganu" din Cantemir este comemorarea amintirii neprihănite a celui mai mare trompetist al Moldovei, Valeriu Hanganu, ziua de naştere a căruia este anume la mijloc de Prier, când farmecul primăverii ne predispune la o armonie cu natura, cu cele mai frumoase acorduri ale muzicii, tămăduitoare şi fermecătoare.

Îndemnați de neobosita directoare, Verginia Boncev, discipolii Şcolii de arte din Cantemir, care-i poartă cu cinste numele, au venit la o întâlnire cu „Împăratul Împăraților", în sala de festivități a instituției, avându-i oaspeți pe colegii din Leova, dar şi zeci de melomani din Cantemir, pentru a asista la un concert de zile mari, regizat cu pricepere de profesoara Iuliana Simcenco. Rând pe rând, moderatorii - Ecaterina Trufaş şi Ariadna Marcu au trecut în revistă crâmpee din scurta, dar consistenta şi plină de valoroare şi conținut viață a „Trompetei de Aur a Moldovei", precum avea să-l aprecieze marii muzicieni, printre care şi prestigiosul conducător al orchestrei de muzică populară „Lăutarii", unde a activat, cu succes Valeriu, Nicolae Botgros şi unde, pe urmele tăticului, păşeşte, sigur şi viguros, talentatul fecioraş, Dumitraş.

Apoi, învățăceii - Artiom Baba, Lucian Radu, Felicia Voina, Andrei Zadic, Ion Chiurpea, Laura Perju, Cornel Baba, Costel Duminică, Mihai Obreja, Marina Ursachi ş.a., au interpretat la trompetă, nai, acordeon, saxofon, vioară şi alte instrumente - or, Valeriu Hanganu a rămas neântrecut la toate genurile de muzică -populară, clasică, jeaz, piese culese, prelucrate şi executate impecabil de marele artist al neamului nostru. Au impresionat şi membrii ansamblului folcloric de copii din Leova „Opincuța" (conducător Nely Cioroi), care au adus în scenă trei piese populare de o rarisimă valoare, fiind răsplătiți, cu aplauze frenetice de către publicul spectator, la fel ca şi Ion Munteanu, cu piesa muzicală „Dacă pleci".

Plină de emoții, dar şi de bucuria, de satisfacția împlinirii aşteptărilor discipolilor talentați, directoarea instituției cantemirene, Verginia Boncev, a mulțumit dascălilor şi învățăceilor săi, tuturor celor care l-au readus în realitate pe Valeriu Hanganu, au reânviat muzica lui nemuritoare.

LUDMILA PODGURSCHI, com. Lipnic, r. Ocnița

SĂ AVEȚI CREDINȚĂ, fiți demni de neamul vostru!

Faptele Lui ne îndeamnă la Demnitate, Unire de neam și Credință. A devenit o tradiție frumoasă de a sărbători în fiecare an, la 20 august, glorioasa victorie a lui Ștefan cel Mare în bătălia de la Lipnic, ridicată împotriva tătarilor. Se consideră singura bătălie purtată de Ștefan cel Mare pe teritoriul Moldovei și una dintre cele mai victorioase. Cu acest prilej, localnicii satului Lipnic, împreună cu primarul Ion Cușnir, în straie de sărbătoare au întâmpinat oaspeții de la raion care au venit să cinstească memoria ostașilor căzuți în bătălia de la Lipnic și să pomenească actele de vitejie și bărbăție ale lui Ștefan cel Mare. Partea oficială a activității a fost deschisă de către președintele raionului, dl Vasile Romaniuc. Dumnealui a felicitat cei prezenți cu această importantă dată istorică, menționând că fiecare popor are în istoria sa un erou-simbol al națiunii, astfel și istoria Moldovei păstrează cu sfințenie eroul său cu numele Ștefan cel Mare.

— „...astăzi sărbătorim 545 de ani de la triumful oastei lui Ștefan cel Mare asupra invaziei tatarilor...Adresez tuturor cuvinte de mulțumire și recunoștință, pentru că știți a păstra viu trecutul acestei localități, pentru că știți a eterniza faptele eroice ale lui Ștefan cel Mare, care ne-a proslăvit țara și neamul. Avem motivul de a ne mândri că pășim pe pământul apărat cu sânge de Ștefan cel Mare. Avem motivul de a ne mândri că suntem urmașii lui și să fim la fel de curajoși, puternici și iubitori de țară, precum a fost Eroul nostru ”, a menționat dl Romaniuc.

Cu un mesaj de salut și felicitare a venit un fața localnicilor primarul Ion Cușnir. „Este o mândrie pentru noi toți că aici la Lipnic păstrăm o părticică din istoria țării noastre, din istoria satului nostru. ...Trăim în satul lui Ștefan cel Mare. Vă doresc tuturor multă voință, hărnicie și să urmăm acele exemple bune, lăsate cândva pe acest pământ de Ștefan cel Mare. Vă îndemn ca împreună să păstrăm cu sfințenie trecutul și să-i cunoaștem istoria, astfel vom putea da valoare viitorului nostru ”, spuse primarul de Lipnic.

Mai detaliat despre istoria biruinței asupra tătarilor, despre faptele eroice ale lui Ștefan cel Mare a vorbit profesoara de istorie, Paladiciuc Maria. Surpriza ceremoniei de comemorare nu s-a lăsat mult așteptată. În fața celor prezenți a venit nu altcineva, dar Ștefan cel Mare. S-a închinat și a mulțumit celor prezenți că nu au uitat de el, de faptele sale și că îl fac să fie veșnic viu, să triumfeze și asupra timpului.

— „...dragul meu popor, am venit să vă aduc aminte că această țară nu a fost a strămoșilor mei și nici a mea. Moldova este a urmașilor urmașilor voștri!...Mâna stângă mi-a fost tare ca să țin credința-n țară./ Mâna dreaptă mi-a fost tare, să păzesc această țară! / Să aveți credință, să fiți demni de neamul vostru!...” – un fragment din adresarea lui Ștefan cel Mare către oaspeții adunați la acest monument istoric. A continuat sărbătoarea cu un program cultural-artistic, particpanți fiind: Olga Vlad, Romina Cebotari, Adriana Coroma, Veronica Cebotari, Nelea Palamari, băeții cl.II din gimnaziul „Ștefan cel Mare”, s. Lipnic și ansamblul folcloric model „Teiușii”, conducător artistic, Vlad Igor. Rolul de moderatori al evenimentului i-a fost încredințat Sandei Cebotari și lui Sergiu Garabajii care s-au isprăvit excelent, munca lor fiind apreciată la maximum prin aplauzele și cuvintele de mulțumire din partea celor prezenți.

DR. GRIGORE BOTEZATU

Culegător și cercetător al folclorului din ȚARA FAGILOR

Lucrarea colectivă „Folclor din Țara Fagilor” reprezintă rezultatul unor cercetări pe teren [1] a fenomenului culturii populare în nordul Bucovinei și raionul Hotinului, face parte din editarea științifică pe zone a tezaurului etnofolcloric al Moldovei. Studiul introductiv la această lucrare elaborat de profesorul Grigore C. Bostan prezintă creația populară ca parte integrantă a patrimoniului cultural est-romanic. Autorul efectuiază o descriere documentată a activității folcloristice reprezentată de I. G. Zbiera, S. Fl. Marian, E. Niciliță-Voronca, Leca Morariu, Alexandru Voevidca ș. a., totodată relevă motive din creația populară, similitudini tipologice cu operele scriitorilor bucovineni. Profesorul Gr. C. Bostan remarcă importanța operei lui Semion Florea Marian, care „prin ampioarea și varietatea materialului folcloric și etnografic pus în valoare și-a asigurat unul dintre primele locuri în panteonul marilor noștri exploratori ai culturii populare. In plan european vasta sa activitate poate fi comparată cu cea a lui Vuc Karadjic (Serbia), N. A. Afanasiev (Rusia), Vasil Stoin (Bulgaria), C. Baron (Letonia), B. Bartoc (Ungaria) ș a.” [2].

Important este fenomenul asimilării creațiilor profesioniste de patrimoniul popular. In albumuri de cântece se întâlnesc și fragmente din *Doina* lui M. Eminescu, încadrându-se după tematica lor la specia cântecele folclorice de evocare istorică alături de creațiile epice despre *Ștefan cel Mare, Codreanul, Cetatea Hotinului, Cântecul celor plecați în America* ș.a. Varianta „Din Boian la Vatra Dornei” a fost culeasă în anul 1972 și se păstrează în Arhiva de Folclor a Academiei de Științe a Moldovei [3]. „Este important, semnificativ și emoționant chiar să știi că doina eminesciană s-a folclorizat” [4], scrie eminentul etnolog, profesorul Iordan Datcu.

Din Boian la Vatra Dornii
a umplut omida cornii
și străinul te tot paște,
de nu te mai poți cunoaște,
Sus la munte, jos la vale
au făcut dușmanii cale,
din Sat-Mari până-n Sălcele -
numai vaduri ca acele,
Vai de biet român săracul,
îndărăt tot dă ca racul;
nici îi merge, nici îndeamnă,
nici nu este vara lui,
îi străin în țara lui.
Cine a-ndrăgit străinii,
mânca-i-ar inima căinii
și neamul nemernicia.
Ștefane, Măria-ta,
tu la Putna nu mai sta.
Lasă-arhimandritului
toată grija schitului;
în sama părinților –
clopotele să le tragă
ziua-ntreagă, noaptea-ntreagă,
doar s-a-ndura Dumnezeu,
ca să-ți mântui neamul tău;
și te-nalță din mormânt,
să te-aud din corn sunând.
De-i suna din corn o dată,
ai s-aduni Moldova toată,
de-i suna de două ori,
îți vin codri-n ajutor,
de-i suna a treia oară,
toți dușmanii au să piară
din hotară în hotară [5].

Unele subiecte reflectă dramele sociale, risipirea prin lume în căutarea de lucru, plecarea peste ocean.

Într-o variantă a cântecului despre cei plecați în America aflăm multă jale, revoltă sufletească „pe timpul Austriei”, sentimente izvorâte de înstrăinarea de locurile de baștină, cântărețul popular a găsit expresia artistică adecvată, recurgând la imprecație, blestem și rugă către Sfântul Dumnezeu să sece oceanul: „Oceanule, apă rece,/ Dumnezeu Sfântul te sece; / De te-ar fi secat demult, / Eu să nu te fi trecut”.

Pe baza materialelor folclorice înmănunchiate în volumul dat, adunate în localitățile dintre Carpați și Nistru se prezintă legăturile istorice și relațiile romanicilor răsăriteni cu slavii, moment ilustrat de poezia obiceiurilor calendaristice și a muncii la fel și de cea a obiceiurilor de familie, de proza folclorică, doine, descântece, formule și practici magice.

Izvor de inspirație este folclorul și pentru unele opere ale poetului ucrainean din Bucovina Iurii Fedkovici (Poemul „Volohul”), de asemenea versiunile ucrainene și române ale creației „Să-mi cânți, cobzar bătrân, ceva” de I. Vorobkevici ș.a.

Despre volumul „Cântece populare românești din Bucovina” de Matias Friedwagner (1861-1940) profesorul Gr. Bostan scrie că „merită o atenție deosebită nu numai datorită faptului că pune în valoare constantele poetice cele mai reprezentative pentru zona dată, ci și pentru că ne stă drept mărturie a existenței până la începutul secolului nostru a unor localități cu bogate tradiții folclorice române care, ulterior au fost supuse unui intens proces de deetnizare, deformare a culturii naționale: Cuciurul Mare, Broscăuți, Maidan, din actualul raion Storojineț; Volcineț, Panțâri din actualul raion Hliboca (Adâncata), Noua Suliță ș.a. [6].

Studierea în aspect larg al folclorului est-romanic în planul similitudinilor tipologice și ale relațiilor istorice [7] sunt realizări de mulți ani și de muncă rodnică a etnologului Gr. Bostan.

Referințe bibliografice:

1. În colaborare cu etnologi din Chișinău și Cernăuți.
2. Gr. Bostan. *O zonă cu străvechi tradiții populare*. În: *Folclor din Țara Fagilor*. Chișinău, 1993, p. 18.
3. AF, 1972, ms. 248, f. 7-8: Crasnoilsc – Storojineț; inf. Motrescu Istrati Gheorghe, 74 ani, 5 cl.; cul. Gr. Botezatu, N. Băiești.
4. Iordan Datcu. *Folclor din Țara Fagilor. Chișinău, Hyperion, 1993.* În: *Revista de etnologie*, 1995, nr. l, p. 164-165.
5. *Folclor din Țara Fagilor*. Alcătuitori: N. Băiești, Gr. Bostan, Gr. Botezatu, I. Buruiană, V. Chiseliță, V. Cirimpei, D. Covalciuc, Iu. Filip, A. Hîncu, E. Junghietu, S. Moraru. Prefață: Gr. Bostan. Chișinău: Hyperion, 1993. p. 279-280.
6. *Folclor din Țara Fagilor*, p. 23.
7. Vezi: Бостан Г. К. *Типологическое соотношение и взаимосвязи молдавского, русского и украинского фольклора*. Кишинев, 1985.

Mariana Burduja, specialist principal, Secția cultură Rezina

Festivalul Dinastiilor la Rezina

La mijlocul lunii lui cuptor în satul Saharna Nouă, raionul Rezina, o vatră pitorească de pe malul bătrânului Nistru, s-a desfășurat Festivalul–concurs al dinastiilor artistice „La Izvorul Neamului", ediția I, 2015. Festivalul a fost organizat la inițiativa șefului Secției cultură - dna Angela Racu, în colaborare cu Consiliul Raional Rezina și Primăria comunei Saharna Nouă.

Acest eveniment a fost conceput din frumoasa intenție de a forma o reuniune artistică de excepție, o sărbătoare de suflet, având ca obiectiv primordial scoaterea din anonimat și promovarea dinastiilor artistice, precum și a creațiilor folclorice autentice ca moștenire a neamului. Programul festivalului a cuprins: parada portului popular, evoluarea dinastiilor, expoziții ale meșterilor populari și culinari, spectacol de sărbătoare cu interpreta de muzică populară Luciana Spânu.

În cadrul evenimentului au participat 8 dinastii folclorice din raionul nostru, printre care: dinastia Taban (s. Țahnauți), dinastia Burduja (s. Țareuca), dinastia Bolfun (s. Horodiște), dinastia Dejmari (s.Buciușca), dinastia Donica (s. Mateuți), dinastia Odobescu (s. Cuizăuca), dinastia Botezat (s. Ghiduleni), dinastia Gojinețchi (s. Pripiceni-Răzeși). Fiecare dinastie a prezentat în scenă un program artistic cules de la bătșină - cântece de joc și voie bună, doine, dansuri populare, poezii folclorice și obiceiuri populare. În final, toate dinastiile talentate s-au ales cu diplome de excelență și premii bănești. Buna dispoziție a festivalului a fost creată de fanfara „Plai Nistrean", în ritmul căreia oaspeții, participanții și spectatorii au dansat o horă frumoasă moldovenească.

Originalitatea fiecărui popor este caracterizată de potențialul său creator, deaceea, festivalul „La izvorul neamului" a fost înfrumusețat cu expoziții de artizanat ale meșterilor populari din raion, care și-au expus cu multă grijă și mândrie lucrările manuale de o frumusețe aparte. Meșterii culinari au gătit mese bogate cu bucate tradiționale ca: mămăliguța, fripturica, brânză de oi, sărmăluțe, diverse copturi și multe alte bunătăți gastronomice.

La această serbare frumoasă au fost prezenți oaspeți de onoare precum: Dna Eleonora Graur - președintele Raionului Rezina, Arcadie Mușinschi – vicepreședintele raionului Rezina, dna Valentina Buliga, deputat în Parlamentul Republicii Moldova, Arhimandritul Adrian Baciu - Starețul Mănăstirii „Sfânta Treime" de la Saharna, Oleg Volontir - director artistic, Centrul Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial, Luciana Spânu - interpretă de muzică populară, care a completat armonios sărbătoare cu un buchet de melodii populare.

Publicul spectator, localnicii, precum și participanții au petrecut timpul extraordinar cu muzică și emoții frumoase, fiind în așteptarea următoarei ediții.

TAMARA LARII, directoarea BP Cricova

Programul naţional **NOVATECA** la Biblioteca Publică Cricova

La data de 28 iulie Biblioteca Publică Cricova a fost gazda unui seminar cu schimb de experienţă organizat de programul naţional NOVATECA pe tema: Servicii noi de bibliotecă. Au participat bibliotecari din raionul Anenii Noi – Todireşti, Hârbovăţ, Chirca, Bulboaca şi suburbiile mun Chişinău – Băcioi, Vatra, Brăila, Budeşti, Hulboaca, Cricova, formatori şi coordonatori ai programului dat, chiar și directorul Programului Novateca dl Evan Tracz care a salutat bibliotecarii şi i-a încurajat că este bine ceea ce fac pentru comunitate, dumnealui a asistat la câteva comunicări. Cu un cuvânt de salut a venit şi primarul or. Cricova dl Valentin Guţan, care a apreciat munca bibliotecarilor faţă de salariile mici pe care le primesc, le-a dorit mult succes şi idei cât mai noi.

Toţi bibliotecarii au prezentat servicii noi şi de calitate pe care le oferă comunităţii în care activează. Ei au accentuat faptul, că datorită Novatecii lucrul bibliotecarilor a devenit mai interesant, pentrucă acest program a transformat bibliotecile în centre moderne de informare pentru comunităţi: cu calculatoare, internet gratuit, specialişti instruiţi şi servicii noi şi necesare pentru utilizatori. În bibliotecile mai sus menţionate, datorită modernizării acestora, au apărut servicii noi: Cinemateca de vineri - s. Brăila, Calculatorul pentru toţi – Vatra, Chirca, Hârbovăţ, Gică şi calculatorul – Hulboaca, Un pas spre viitor – Cricova, Clubul învăţăceilor curioşi – Bulboaca, Arta de a fi stăpân în educarea copiilor – Todireşti, Cercetare locală – B. P. Hasdeu. În biblioteci se petrec cursuri gratuite de studiere a calculatorului de către copii şi vârstnici - B. P. Cricova.

Toate serviciile sunt gratuite, a crescut şi parteneriatul cu APL, s-au dezvoltat parteneriate cu instituţii locale şi agenţi economici, ONG-uri, care aduc valoare adăugată bibliotecilor şi comunităţilor.

Toţi bibliotecarii au împărtăşit între ei cele mai bune practici pe care le folosesc la ei în bibliotecă.

Bibliotecarii au mulţumit Programului NOVATECA pentru ajutor şi susţinere.

ALEXE RĂU – omul credinței adevărate

„Alexe Rău este un profesionist cu vederi largi și înalte.Fiind la ora actuală, cel mai important generator de idei bibliologice și biblioteconomice din Republica Moldova, O bună parte din ele reprezentând elemente de Noutate pe plan internațional”.
David Case, SUA

ALEXE RĂU

ALIONA TOSTOGAN,
director adjunct,
Biblioteca Națională
a Republicii Moldova

Iată că s-au perindat cele 6 luni de când a plecat în lumea celor drepți, rămânând în memoria scrisului său el însuși, răstignit în metaforele, simbolurile și miturile sale personale, pe care, asimilându-le, devin și ale noastre – cunoscutul bibliolog, specialist în domeniul științei informării, poet, eseist, filozof al culturii, director al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, mare personalitate a neamului nostru, Alexe Rău.

Timpul se călătorește rapid, trecând prin anotimpuri, astăzi nepunctuale, schimbătoare și neîmplinite ca și noi, dar Alexe Rău – cel Bun rămâne. Rămâne prin tainicele sale „pietre de citire”, pietre în care a sculptat o viață întreagă, scoțând la suprafață din vechi labirinturi aurul marilor înțelepciuni și profundelor adevăruri.

Prezență notorie a domnului Alexe Rău în cultura națională, a înscris în paginile acesteia o întreagă epocă care nu a însemnat doar realizări remarcabile în domeniul biblioteconomiei, ci și sensibilitate pentru valorile naționale, cultura și filozofia acestui popor, pe care o regăsim și resimțim în opera sa poetică și filozofică. A fost un etalon al intelectualului moldovean în tot ceea ce a făcut pentru domeniul căreia i s-a dedicat până la ultima suflare.

Alexe Rău a fost un Om adevărat, un Om al rezistenței, pentru că trebuie să reziști în cultură, un Om luminos, care ne-a luminat și pe noi. Dumnealui a dat dovadă în toate de temeinicie în treburi. A fost omul credinței adevărate, al credinței în marile rosturi ale cărții.

Alexe Rău a fost o personalitate deosebită, dotată cu multiple calități omenești și creative, unic, de neînlocuit, imposibil de copiat, înzestrat cu talent, un Om la superlativ.

Alexe Rău a reușit să îmbine formația și vocația. A lucrat cu cartea și în bibliotecă aproape trei decenii, a fost martor și realizator al transformărilor cărții și bibliotecii, de pe când cartea era „arma ideologică”, până acum, când cartea este „simbol al cunoașterii”. Permanent a avut grijă ca biblioteca să fie un model de promovare a cărții, culturii și istoriei românești în arealul basarabean.

Dacă am studia evoluția biblioteconomiei noastre, am regăsi peste tot prezența domnului Alexe Rău, rolul și semnificația pe care o are în acest domeniu. Cunoașterea și stăpânirea cu desăvârșire a domeniului i-a oferit putere, creativitate, demnitate profesională, rost adânc și voința de a face să sporească semnificația profesiei de bibliotecar și a bibliotecii.

Pe parcursul anilor a pus bazele filosofice ale Biblioteconomiei moderne, a dezvoltat și a tratat aspecte legate de filosofia lecturii, a promovat și a susținut cele mai noi idei din domeniul științei biblioteconomice, cum ar fi bibliopsihologia și biblioarhitectura. A gândit și a realizat reforma bibliotecară, a schimbat structura și orientarea Bibliotecii Naționale spre valorile, tehnologiile și metodologiile bibliotecilor naționale din Uniunea Europeană. Alexe Rău a fost autorul a mai multor proiecte culturale, editoriale și biblioteconomice de anvergură..

Ca scriitor, publicist, eseist, cercetător în domeniul bibliologiei a publicat peste 600 de articole în presa națională și internațională, iar moștenirea scrisă lăsată de excepționalul biblioteconomist și om de cultură Alexe Rău va contribui la prosperarea domeniului și va constitui cartea de căpătâi al viitorilor bibliotecari, care vor veni să-și aducă contribuția la prosperarea culturii și țării în ansamblu.

Puținele cuvinte scrise se vor a fi un semn de recunoștință și de apreciere deosebită pentru modul în care de-a lungul anilor a reușit să ne constituie într-un colectiv afirmat, profesionist, performant și care prin activitatea Măriei sale a știut să-i păstreze identitatea.

Fiind manager de percepție modernă, a plasat Biblioteca Națională în fruntea tuturor bibliotecilor din țară, iar biblioteconomia basarabeană a obținut un titlu de noblețe prin munca, prin gândirea poetică și filosofică, prin prezența lui Alexe Rău, lucru de care ne mândrim.

Viața și activitatea lui Alexe Rău s-a aflat permanent în atenția publicului, căruia îi revine grija să-i păstreze cu pietate numele.

MARIA BORTĂ, BP Costești

SĂRBĂTOARE de suflet la Costești

Costești, unul dintre cele mai mari sate din Republica Moldova, care trăiește și respiră cu limba română, s-a îmbrăcat în straie de sărbătoare. De la mic la mare s-au adunat la cea de-a 26-a ediție a Sărbătorii Naționale „Limba Noastră cea Română".

Șirul activităților a început cu o masă rotunda cu genericul „Limba Română-Limbă sfântă" petrecută în sala mică a Primăriei la care au participat administrația publică locală și raională, reprezentanți ai parlamentului Republicii Moldova, oaspeți din România, conducători de instituții, elevi etc.

Între timp, un sobor de preoți de la Biserica „Sf. Paroh Nicolae"și „Sf.Mihail și Gavriil"din localitate însoțiți de corul de copii „Anastasius" de la centrul Social „Sf. Filaret cel Milostiv" din incinta bisericii „Sf.Paroh Nicolae" au binecuvântat sărbătoarea și au sfințit abecedarele micuților din clasa I-a.

Primarul satului, dna Natalia Petrea, a venit cu un cuvânt de felicitare aducând un elogiu limbii române și îndemnându-i pe toți să-și iubească țara și limba.

În cadrul sărbătorii toți elevii cu rezultate frumoase la olimpiadele republicane au primit câte o tabletă din partea Primăriei și au fost facute totalurile celei de-a V-a ediție a Campaniei de Caritate „Ajută clopoțelul să sune pentru fiecare copil", lansată de AO „Filocalia" desfășurată în perioada 1 august-1 septembrie. Copii din familii cu situații critice au primit rechizite școlare.

Cuvinte de felicitare au adresat costeștenilor oaspeții sosiți din România, academicianul Valeriu Matei, parlamentarul Vladimir Cernat, ministrul agriculturii Ion Sula, consăteanul nostru.

Au fost prezentate expozițiile de carte: „Limba noastră-I limbă sfântă" și „Graiul matern în poezia lui Grigore Vieru ".

A urmat apoi un program literar-muzical „Limba materna- floare eterna", prezentat de un grup de copii de la Biblioteca Publică și Casa de cultură. Nu au lipsit nici tradiționalele expoziții-vânzare, culinare și de artizanat. Toți participanții au primit diplome și premii în bani.

Ne-au întregit sărbătoarea ansamblul folcloric „Haiducii", Școala de muzică „Filip Todirașcu", Clubul femeilor în etate din s. Costești, formația de dansuri sportive „Elegance", soliști profesioniști.

Sărbătoarea s-a încheiat cu „Hora satului"- o frumoasă tradiție, susținută de maestrul Anatol Chiaburu.

VASILIȚA MALAI, biblioteca Publică Bălăbănești

O EXCURSIE deosebită în zilele VACANȚEI

Ce-și doresc cel mai mult copiii la sfârșit de primăvară? - vacanța mare.

Copiii și-o petrec după posibilități: care pleacă la tabără, care la mare, care stau acasă să-și ajute părinții, bunei.

Biblioteca Publică Bălăbănești, la fel, are grijă de organizarea timpului liber al copiilor în zilele vacanței mari. Pe panoul informativ „Lecturile verii: e bine vara să te odinnești, dar e mai bine să și citești" am propus spre lectura copiilor setul nou de cărți, în sumă de 2000 lei, primit ca donație din partea dlui Igor Perciuleac, directorul „MAIS" pentru care îi mulțumim din toată inima.

O surpriză deosebit de frumoasă și plăcută au avut micii cititori ai Bibliotecii Publice duminică, la data de 28 iunie. Un grup de copii, în număr de 30 de la gimnaziu, însoțiți de către bibliotecar, învățătoarele claselor primare Tatiana Stoica, Elena Calancea și dna Anastasia Nistreanu, soția primarului de Bălăbănești, au avut frumosul prilej de a pleca într-o excursie la plaja de la Vadul lui Vodă, la o plimbare cu vaporul pe râul Nistru.

Ajunși la fața locului, copiii au fost serviți de catre dna Anastasia cu înghețată și dulciuri. A urmat plimbarea pe Nistru cu vaporul. După aceea copiii s-au distrat la terenurile de joacă: la tobogan, batută, la săriturile de la înălțimea cascadelor de cauciuc. Copiii au rămas nespus de mulțumiți.

Aducem mulțumiri primarului, dlui Ion Nistreanu, pentru susținerea și ajutorul acordat în realizarea acestei călătorii minunate.

REVELAȚIE p

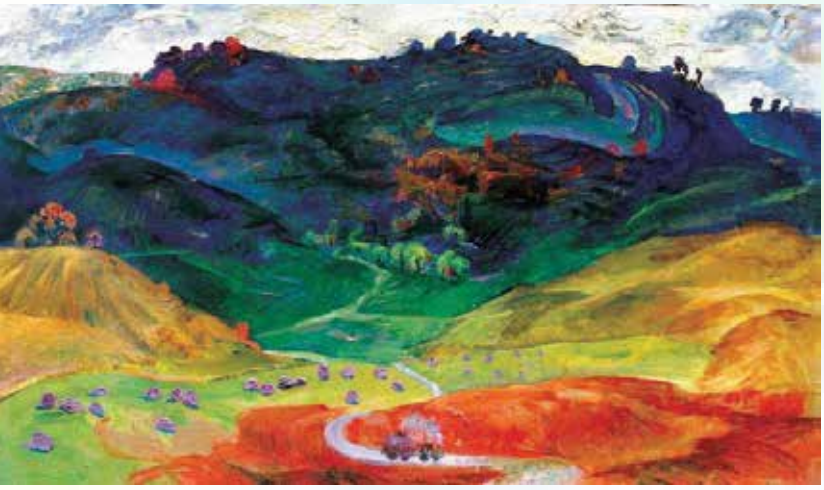

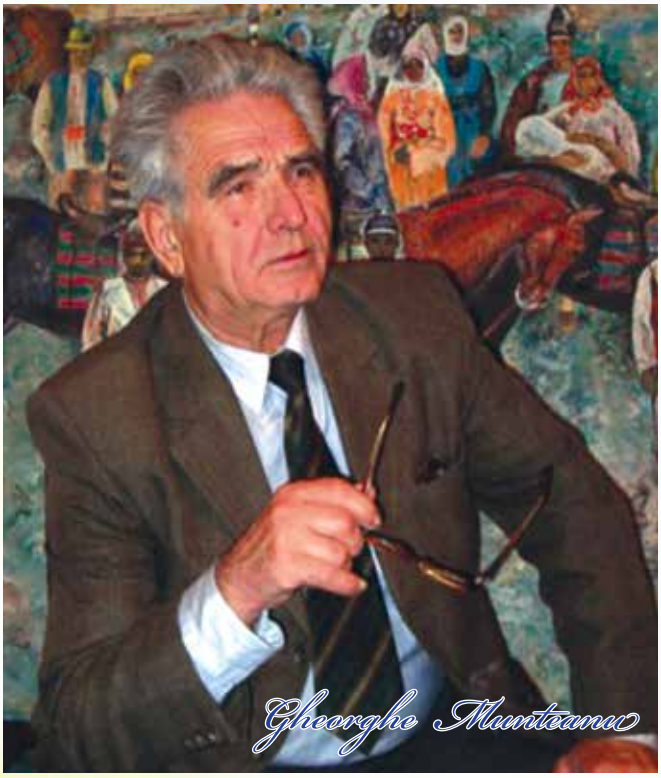

În august Pinacoteca „Antioh Cantemir” din Bălți și-a îmbrăcat straie de sărbătoare, pentru vernisarea unei noi expoziții, cu genericul: „Lumea în viziunea pictorului Gheorghe Munteanu”. Activitatea a fost dedicată lui Gh. Munteanu – artist plastic, cavaler al „Ordinului de Onoare” al RM, Artist al Poporului, Maestru în Arte al RM, profesor cu grad superior, membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova.

Maestrul debutează la numai 24 de ani (1958) cu o expoziție personală la Sevastopol, Ucraina, iar peste trei ani (1961) – cu o expoziție unională la Moscova, Rusia, astfel, impunându-se în lumea oamenilor de artă, prin muncă și talent. El nu a venit în arta picturală singur, ci cu un întreg popor, cu un întreg destin al neamului, realizându-se ca unul dintre cei mai de vază realiști ai secolului XX.

Pictorul, cu tenacitate, își bătătorește cărăruia prin câmpiile baștinei, prin aurorele minunate și apusurile neuitate. Cărăruia care îl duce spre Coloana Infinitului a lui Brâncuși, pornește de la Olișcanii din Șoldănești, din priveliști minunate, care au căpătat viață în pânza Maestrului. Ecranizate și personalizate peisajele Moldovei, cronologizează istoria acestui popor, parte a căreia este și Gh. Munteanu, care, la cei 80 de ani împliniți, se poate mândri că trăiește, cu demnitate pe pământul lui Ștefan.

La vernisaj au fost prezenți oaspeți de onoare, personalități remarcabile, printre care: L. Sava – vice primar de Bălți, V. Caraulan – șef Secție Cultură, I. Ma-

rin CULOARE

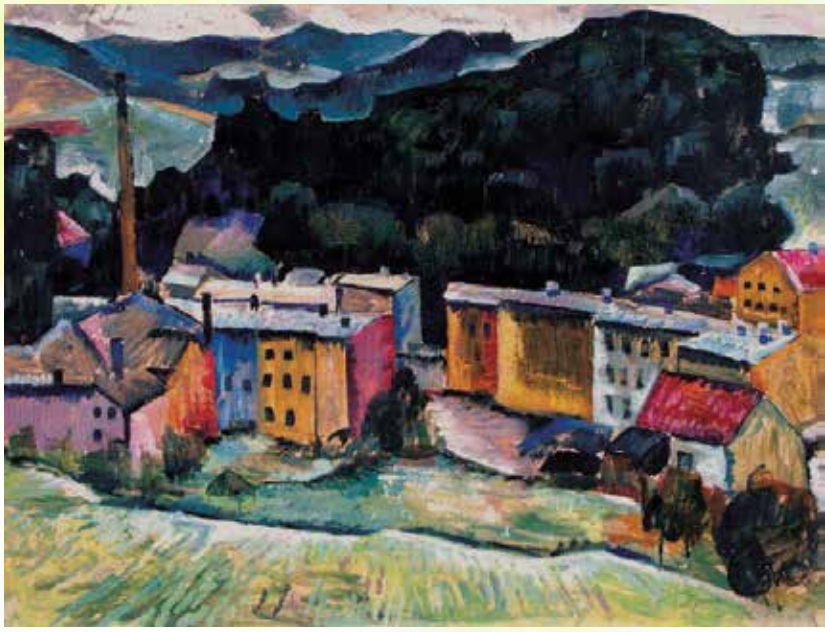

ximov – președintele Asociației Internaționale „Moldova-Rusia”, I. Vasiliev, critic în arte, locuitor al Moscovei, L. Culicova – critic în arte, A. Dzablaev – reporter-foto la cotidianul „Etno-Mir”, I. Munteanu (fiul) – membru al Uniunii Sculptorilor din RM, V. Palii – președintele Uniunii Artiștilor Plastici din Nordul Republicii, directori de instituții culturale și școlare, specialiști ai Secției Cultură, ai DÎTS, pictori... Cel mai important oaspete a fost totuși pictorul, un clasic în viață, ale cărui lucrări expuse sunt diverse ca tematică, varii ca tehnică, întrunind peisaje, natură statică, portrete... Astfel din colecția de peste 500 de lucrări, la Bălți au fost aduse 80, aceasta fiind a 5 expoziție jubiliară a pictorului. Expresive pentru mulți vizitatori sunt portretele din galerie, mai ales chipul femeii în ipostază de iubită, mamă, destin, cu trăsături de țărancă, muncitoare, intelectuală.

Ne putem mândri că „naște și Moldova oameni” cu suflet, devotați țării și profesiei, care sunt alături de frământările neamului și pătrund în frumoasa mișcare și depărtare a prospețimii paletei, așa cum e și Gh. Munteanu, talentul căruia e cunoscut în țară și peste hotare, ca: în Turcia, Ungaria, Polonia, Bulgaria, Armenia, Rusia, Cehia, Ucraina..., unde Maestrul și-a expus lucrările.

Cât e de frumos să fii la o vârstă când îți măsori anii în realizări, așa ca Omul - Gh. Munteanu, pe care l-am onorat și căruia îi doresc:

„La mai mult și la mai mare, Maestre!”

Cu suflet și vorbă, alături de voi,

VIORICA CĂLĂRAȘ

PAVEL POPA, Institutul de Filologie, AȘM

HORA — SIMBOLUL IDENTITĂȚII NOASTRE NAȚIONALE

Hora a fost și va rămâne în continuare cel mai național dans românesc care întruchipează viața. Chiar dacă astăzi nu putem demonstra date concrete ce vizează apariția dansului respectiv, suntem de părerea că *Hora* exprimă totuși identitatea noastră națională manifestată prin atitudini, mentalități și comportamente colective ale modului de existență a culturii noastre, universul simbolic în orizontul căruia noi viețuim împreună, credința, coduri prin care descoperim explicația solidarității membrilor societății românești, precum și aspirațiile oamenilor definite prin formele colectivă și circulară de desfășurare a dansului, unde participanții sunt egali în drepturi. Fiind unul dintre cele mai arhaice dansuri populare, *Hora* este considerat cel mai de valoare dans românesc cu semnificații magice și mitologice, desfășurat în cerc, ce simbolizează divinități solare venerate de strămoși. Se presupune că Hora ar avea o vechime de peste șase milenii, existentă în spațiul geo-românesc, în cel al strămoșilor noștri, la traci, la populațiile românești din Peninsula Balcanică și din Carpați, până în Slovacia valahă. Vechimea *Horei* este confirmată și de simbolurile grafice de pe ceramica Culturii Cucuteni – cea mai veche civilizație europeană, care cuprindea teritoriul actual al României, Republicii Moldova și Ucrainei prin însemnele *cercul* și *roata* – simboluri ale cerului și soarelui prezente și în grafia dansului respectiv. Reprezentarea celor șase femei prinse în horă, ilustrează distincte însușiri coregrafice ale dansului, dedicate forțelor terestre și unității dintre cer și pământ. Obiectul care reprezintă *hora* era unul de cult, pe care sunt înfățișate trei cercuri: cercul de bază, care unește tălpile dansatoarelor, reprezentând pământul care leagă și susține tot ce există; cercul mijlociu, care unește taliile dansatoarelor, reprezentând unicitatea forței care generează viața; cercul superior, care unește brațele și capetele dansatoarelor, reprezentând forța spirituală.

Numeroase descoperiri arheologice confirmă că societățile matriarhale foloseau des cultul zeiței-mamă și cultul solar, iar dansul *Hora*, ca expresie a unui ritual solar de fertilitate și ca reprezentare circulară vie, asemănătoare soarelui, semnifică legătură dintre ele cu un simbolism foarte bogat și important în viața omului: „în primul rând se înfățișează ca o manifestare a divinității. <... > Soarele este izvorul luminii, al căldurii și al vieții" [1, p. 133]. Amerindienii din America de Nord (sec. XVI), situați cu traiul între oceanele Pacific și Atlantic, practicau în luna iunie *Dansul soarelui*, atunci când „soarele este cel mai sus, iar ziua, cea mai lungă, dansul era o modalitate de a mulțumi soarelui pentru protecția acordată și de a-l ruga să-și acorde favorurile și în viitor" [2, p. 183]. *Hora*, prin ritmul izvorât din interiorul trupului și spiritului, reprezintă o formă specifică a vieții noastre, semnificând la origine expresia nonverbală a omului primitiv executată prin mișcări, salturi, gesturi, mimici ș.a.

Demonstrând dorința de a fi liberi, acest dans milenar creează emoții, protejează descătușarea unor simțiri, a curajului, a iubirii de spațiu și lume, dăruiește trupului grație, frumusețe, sănătate. De asemenea, *Hora* scoate în evidență imaginea artistică a românului prin faptul că sentimentele, gândurile, dispozițiile lui și a colectivității sunt transmise prin intermediul mișcărilor, gesturilor, mimicii, dar și un mijloc de exprimare a diferitor stări ale sufletului, pe care îl folosim în mod sincer și grațios.

Încă și astăzi nestabilită clar, etimologiei cuvântului *hora*, îi aparțin diverse versiuni, în neogreacă *χοροιο* însemnă *sat*, cuvântul *χορεύω,* nefiind folosit pentru a descrie acest tip de dans, a supraviețuit în formă modificată și la grecii moderni cu numele de *kalamatiano*. La noi, dar și în întreaga Românie, *Hora* reprezintă dansul practicat atât în cadrul sărbătorilor calendaristice și de familie, cât și în repertoriul *Horei satului* organizată în zilele de odihnă și cu ocazia unor sărbători. În Bulgaria și Macedonia este numit *Horo*, în Rusia – *Horovod*. *Hora* a fost cunoscută și în Grecia cu numele *Chorea* (*choreia, khoreia, χορεορεα*) – dans jucat în cerc (χορεύω σε κύκλο) și acompaniat de cântători. Renumitul poet și rapsod grec Homer (gr. Ὅμηρος Hómēros) a descris dansul respectiv în lucrarea sa *Iliada* (Ιλιάς), unde *Horae* întruchipează o zeitate-paznic a celor 12 porți ale Olimpului – locul sacru al zeilor. În mitologia târzie *Horae* reprezintă cele 4 anotimpuri, fetele zeului solar Helios și ale zeiței lunii Selene, fiecare înzestrată cu atribute convenționale. Atunci când ziua a fost împărțita în 12 părți egale, fiecare parte a fost numită *hora* – proveniența denumirii unității de timp – *ora*. Cele 12 *Horae* sunt legate de noțiunea de ciclicitate sau de roata timpului. În așa mod remarcăm similitudinea dintre cele 12 Horae și cele 12 zodii prin care trece Soarele timp de un an. 12 este o cifră cu simboluri legate și de cei 12 apostoli ai lui Isus, 12 triburi ale lui Israel, 12 luni ale anului, 12 ani ai lui Iisus când a mers la templu, 12 fii ai lui Iacov etc.

Majoritatea surselor științifice românești îi atribuie cuvântului *hora* și derivatelor lui multiple semnificații: *dans popular românesc, cerc,* format de cei care execută acest dans, *petrecere țărănească,* unde se dansează jocuri populare, dar și sensurile: *rotocol mare de fân* – pentru *horiște* și *horitură*; *unitate de măsură a timpului, distanță parcursă în timp de un ceas* – pentru *oră*; *hoarî*, (conform dicționarului Papahagi) al cărui înțeles modern este *sat, așezare rurală*. Același sens specific îl are și termenul clasic grec *chora*, din care, indubitabil, este derivat și cuvântul aromân *hoarî*. Cuvântul *hora* mai semnifică: *constelație*, *coroană-boreală, încăpere spațioasă la curtea domnească,* servind ca *sală de așteptare, loc de petreceri; a horî, horăsc – a cosi cu hreapca* (dispozitiv la coasă); hyră (hyre) – *oraș, cântec liric* sau *satiric, adunare sărbătorească,* organizată, de obicei, în fiecare duminică în sate unde se joacă hora;

cerc, grup aparte; *bisericuț, cor* (al unei biserici). Acest cuvânt mai semnifică: *a cânta* sau *a interpreta la instrumente melodii populare; a aduna cu grebla fânul pentru a forma baza căpiței; horitor* – dansator, cântăreț etc. Sinonimele cuvântului *hora* sunt: *chiuit, chiuitură, doină, oraș, strigătură* ș. a.

Dicționarul Enciclopedic Cartier definește cuvântul *horă, hore* drept „dans popular românesc cu ritm domol, în care jucătorii se prind de mână, formând un cerc închis; cerc format de cei care execută acest dans; melodie după care se execută acest dans; petrecere țărănească la care se dansează jocuri populare” [3, p. 418].

De la începuturile sale, *Hora*, concomitent cu problemele cotidiene ale omului, a participat semnificativ la dezlănțuirea sufletească a colectivității prin tensiunea psihologică provocată de euforia dansului, dar totodată și prin relaxare, liniștire, reținere și plăcere, bucurie. Eleganța corpului jucătorului și a pașilor de horă creează o înălțare spre divinitate, o încredere în viitorul fericit, dar și o rugă către Univers, asigurând (inconștient poate) unitatea dintre Cer și Pământ.

Hora este inspirată de simbolismul cosmic: „imită hora planetelor în jurul soarelui, vârtejul a tot ce se mișcă, dar și căutarea lui Dumnezeu simbolizat de soare. Există o tehnică algoritmică a mișcărilor dansatorilor, care se comunică prin comportamentul lor. Prin dispunerea dansatorilor în cerc, prin mișcarea ritmică și prin rolul ei de solidarizare emoțională, hora simbolizează o lume perfectă și solară” [1, p. 72].

Acest dans ilustrează o semnificație aparte ce implică relații cultural-spirituale românești. *Hora Unirii* de Vasile Alecsandri este o expresie artistică ce demonstrează unitatea noastră națională și rolul incontestabil realizat de acest joc în viața culturală și spirituală românească. Prin originalitatea și spectaculozitatea sa *Hora* reprezintă fenomenul cultural real care întruchipează spiritualitatea noastră de la începuturi, simbolizând evoluția culturii românești drept o manifestare a cugetului. Dansul *Hora* mai este și o dezmierdare trupească întreținută de un avânt spontan de sentimente de bucurie, mândrie, pasiune puternică de a interpreta acest joc înzestrat cu o sensibilitate deosebită de dragoste, de agrement, care realizează contopirea totală a interpretului cu divinitatea, simbolizând și o demonstrație spirituală de creație a neamului. Totodată, acest joc popular necontenit demonstrează actul emoționant de comunicare – simbol al activității și solidarității sociale, iar distribuirea interpreților în cerc închis exprimă un ritual de consolidare, o regăsire a colectivității.

Când nuntașii în cadrul ceremoniei nupțiale improvizează cercul și dansează hora prinși de mâini semnifică comunitatea în care se vor încadra mirii – moment festiv de trecere a mirilor de la statutul de tineri la cel de familie – caz foarte important în viața lor, dar și a satului. Hora reprezintă jocul vieții și al morții, al patimilor și pasiunilor omenești.

Încă de la origini jocul *Hora* exprima o formă specifică de comunicare nonverbal și spontană între interpret și corpul său, între jucător și ceilalți oameni, care implică conștientul, cât și subconștientul, demonstrând un mesaj într-o situație destinsă, securizantă, creată de ritmul muzicii și convenția socială, care asociază funcțiile dansului cu diverse momente de distracție sau sacralitate. De aici rezultă că *Hora* poate fi caracterizată prin două trăsături specifice care în momentul desfășurării dansului se susțin reciproc:

I. Constatăm că *Hora* întreține și continuă contactul conștient cu emoțiile stocate de-a lungul vieții la nivel somatic și păstrate ca tensiuni musculare la nivelul unor părți ale corpului legate simbolic de ipostazele trăite. Conform acestora, descoperim că prin dans omul devine mai evocativ, inventează și demonstrează noi posibilități creatoare a corpului, conștientizând importanța lor.

II. Hora necesită acea stare de joc, de inventivitate autonomă cu acces pe tărâmul imaginației, fiind totul posibil prin improvizație spontană și total liberă grație intuiției și inspirației pe moment a unor pași coregrafici ritmați în baza acompaniamentului muzical, păstrând, mai mult sau mai puțin, stilul și forma locală de interpretare a dansului respectiv.

Forma de interpretare a *Horei* reprezintă principiul care desemnează structura internă și externă a jocului, limbajul și modul de execuție a pașilor coregrafici din care este compus dansul, care se deosebesc prin specificitatea funcției lor de comunicare și prin modul propriu de reflectare a existenței sociale a dansului. Neținându-se seamă de mărimea formei lui, dansul creează o stare de maximă capacitate de improvizație și efort a psihicului uman concomitent și a organismului, obținute prin dorința de a dansa, exprimând năzuințele spirituale ale a fiecărui om în parte.

Tradițional, forma de interpretare a horei a fost *cerc închis* exprimând o metaforă pentru comunitate. „Cercul în cadrul simbolic al figurilor geometrice, ocupă un loc important, alături de centru, cruce, pătrat și triunghi, fiind simbolul perfecțiunii, omogenității, mișcării imuabile și eterne care nu are nici început, nici sfârșit. Pe plan cosmic, simbolizează cerul, în opoziție cu pătratul care e simbolul pământului. Este și simbolul timpului, al veșnicei reînceperi, redate în plan iconografic prin imaginea șarpelui care-și mușcă coada.<... > E simbolul dragostei creștine, în centru fiind Dumnezeu, iar credincioșii vin spre el din perisferă. <... > Cercul împărțit în două: ziua și noaptea, vara și iarna, yang și yin. <... >. Cercuri unite: unirea dintre cer și pământ” [4, p. 35].

Numeroase popoare îi atribuie cercului horal fermitate magică de apărare. Anume din aceste considerente, în formă circulară, sunt construite cetățile (cetatea Sorocii), stânele, fântânele sau tragerea unei brazde magice în jurul caselor și a satelor în caz de pericol, dar și în semn de hotar.

Simbolistica cercului este extrem de diversă: „cercul este figura ciclurilor cerești, a revoluțiilor planetare, a ciclului anual din zodiac. Mai degrabă decât cercul, forma primordială este sfera care figurează oul lumii, cercul fiind o proiecție sau o secțiune a sferei. Paradisul terestru era circular. În iconografia creștină, motivul cercului sugerează eternitatea; trei cercuri sudate evocă Treimea: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh. Tot ce este rotund are un sens universal pe care îl simbolizează globul. Sfericitatea universului și a capului omului sunt indici de perfecțiune. Închis, fără început și fără sfârșit, complet desăvârșit, cercul este simbolul absolutului. <... > Atunci când este destinat să protejeze un indi-

vid, cercul devine inel, brățară, colier, brâu, coroană. <... > Cercurile aveau menirea de a menține coeziunea dintre suflet și corp. <... > În conștiința românească, cercul este asociat soarelui, cerului, lumii și lui Dumnezeu" [1, p. 31-32]. Cercul este simbolul roții care se învârtește, babilonienii l-au folosit ca măsurătură a timpului. La indienii din America de Nord, timpul diurn și cel nocturn reprezintă cercuri situate deasupra lumii. Celții considerau că cercul și sfera au valențe magice și erau amplasate la intrarea în cetate, ca dușmanii să nu pătrundă în interiorul ei fără război. În Orientul Mijlociu, razele/rozetele, frecvent uzitate în arhitectură, erau întrebuințate și ca amulete ori obiecte de decor, fiind considerate și remedii contra deochiului și a forțelor malefice. Războinicii, înainte de luptă, trasau în jurul lor un cerc ca semn de protejare, mai des, purtau multe brățări dăruite de cei care îi așteptau să revină sănătoși la vatră. Așezările primitive în formă de cerc, roată, ocol erau considerate mijloace magice de apărare – model preluat de la așezarea în cerc a animalelor în caz de primejdie; este în același timp și motiv solar. Aceste aspecte sunt întâlnite și în desfășurarea colindatului: intratul din casă în casă realizează un ocol al satului, în unele localități ceata termină colindatul cu o „horă mare", care se desfășoară circular. Grecii înfrumusețau cercurile metalice cu clopoței, când le roteau emiteau un sunet seducător și alarmant care încânta atenția privitorilor și concomitent izgonea sau reținea forțele malefice pentru a nu-i afecta rău pe cei implicați în aceste jocuri, cât și pe admiratorii lor. Egiptenii antici credeau în perfecțiunea *inelului shen – simbolul eternității* caracterizat „fără început și fără sfârșit.<... > Forma sa rotundă îl asociau și cu discul soarelui, fiind adesea înfățișat în ghearele unor animale sau păsări, cum ar fi șoimul, care era în strânsă legătură cu soarele. Inelele «magice» erau foarte populare și se credea că protejează de diferite boli" [2, p. 58].

Hora își deschide cercul în situații semnificative: intrarea tinerilor (fete, flăcăi) în joc – rit de trecere de la adolescent la starea de flăcău de însurat și fată de măritat cu caracter social stabilit de colectivitate, oferea numeroase privilegii de a frecventa hora, a merge la bal, la cârciumă, a umbla cu colindatul, a dansa cu fete la joc etc., „tânărul trebuia să treacă o serie de probe de putere și de bărbăție, pentru a dovedi că este capabil să facă față îndatoririlor care îl așteaptă în noua stare. Cei care au trecut în noua stare purtau uneori semne distinctive, la noi, mai cu seamă, fetele. Ele veneau la horă cu capul descoperit, cu părul împletit în cunună sau chiar cu cunună de flori pe cap" [5, p. 134-135].

Un alt obicei semnificativ este și ritul de trecere de la starea de doliu la viața normală, adică atunci când persoana, după pomenirea decedatului apropiat, intră în horă și aruncă peste cap dulciuri și bănuți. Aceasta se consideră drept permisiune din partea decedatului, a Domnului și a colectivității ca să-și trăiască viața cu toate bucuriile ei. În mai multe localități din raionul Cahul (Chircani, Cucoara, Zârnești) se practică obiceiul de a petrece flăcăul sau fata mare în lumea celor drepți cu muzică populară, iar tineretul dansează pe drum până la cimitir fără a chiui, intona strigături și a demonstra veselie, ci contrar – tristețe profundă, ei fiind legați la mâna stângă cu ștergare și cu băsmăluțe împăturite triunghiular cu colțul ascuțit în jos. Localnicii numesc acest obicei „Hora vieții și a morții".

Trebuie să remarcăm sacralitatea horei ca cerc închis în care sunt primiți doar oamenii curați, exemplu ne servește *Hora călușarilor* – cea mai sacră horă alcătuită din feciori care nu aveau dreptul moral să părăsească călușul timp de 3, 5 sau 9 ani. În acest caz hora delimita un spațiu sacru.

Datorită participării dansului la desfășurarea vieții omului *Hora* semnifică celebritate, răspunzând întocmai cerințelor lui și a societății. Hora înseamnă și *limbaj* – ansamblu de mișcări ritmate, variate ale corpului omenesc, executate în ritmul unei melodii, un sistem de semne, social-mente codificate, care nu fac apel la cuvinte, dar scot în vileag multe idei sau sentimente prin mișcare, culoare, sunete muzicale etc.

Deasemenea, hora semnifică și *manifestare,* uneori explozivă a instinctului vieții, unde trupul și sufletul, creatorul și creația, vizibilul și invizibilul regăsindu-se se contopesc într-un extaz unic, dând naștere unor noi momente de creație coregrafică, care valorifică necesitatea funcției dansului în raport cu viața omului. Astfel sunt toate dansurile sacre cu caracter religios și inspiră sentimente de venerație, așa ca *Hora după cununie,* jucată în fața bisericii și pe stradă până la punctul destinat, sau *primul dans nupțial – Dansul mirilor*, unul dintre cele mai vechi și frumoase obiceiuri de nuntă cu o conotație diferită pentru fiecare cuplu, unii ținând icoana în timpul când dansează, „căci icoana este, înainte de toate, reprezentare în limitele inerente incapacității fundamentale de a traduce adecvat divinul – a Realității transcendente și suport al meditației: ea tinde să fixeze mintea asupra imaginii care, la rândul ei, o trimite mai departe, concentrând-o asupra Realității pe care o simbolizează" [6, p. 462].

Dimitrie Cantemir definește în felul următor dansul *Hora*: „Când se prind unul pe altul de mână și joacă roată, mergând de la dreapta spre stânga cu aceiași pași potriviți, atunci zic că joacă hora" [7, p. 181].

Dansul *Hora* scoate în prim plan un scop bine determinat, promovează „producerea bucuriei, voioșiei. Căci dansul țărănesc este întâi de toate vesel, el incintă la zburdare, la dezlănțuirea întregii ființe" [8, p. 16], el celebrează binefacerile naturii și ale oamenilor, asigurând coeziunea comunității românești prin reactualizarea faptelor strămoșilor, fiind simbolul suprem al bunăstării societății.

În *Horă* își găsesc *expresivitatea adecvată* toate elementele constitutive ale culturii populare autohtone, într-un tot unitar și indisolubil, plastic și reprezentativ, care ține de spiritualitatea românească. Semnificația și valoarea incontestabilă a horei exprimă o binecuvântare peste metarațiunea națională, ce constituie expresia esențială a întregii spontaneități creatoare românești.

Pentru noi hora reprezintă dansul indispensabil al afirmării vieții, întocmai ca munca și hrana. Astfel concepută, *Hora* este factorul fundamental al spiritualității poporului român pentru că este legată de concepția generală despre viața și lumea autohtonului, concepția unei lumi unitare, în care există o ordine ce se trage din echilibrul pământesc, al forțelor cosmice de ordin divin.

Hora unește toată lumea într-un cerc mare, unde oamenii se prind

de mâni învârtind cercul, de obicei, împotriva sensului acelor ceasornicului. Acompaniamentul muzical al *Horei* este realizat, mai des, de instrumente muzicale ca: vioara, trompeta, acordeonul, toba, fluierul ș.a.

În secolul XIX *Horă* se numea și locul unde se desfășura sărbătoarea țărănească *Hora* (*Jocul*, *Hora satului*). Hora mai poate fi numită și datorită originii sale: – *Hora de la Colibași, Hora de la Slobozia Mare, Hora de la Cahul*, mai rar, poartă numele persoanei – *Hora lui Michișor Botgros*, *Hora lui Vovulică, Hora lui moș Ion Duia* etc. sau numele evenimentului – *Hora miresei, De trei ori în jurul mesei, Hora nunții* etc.

Hora, pentru noi românii de pe aceste meleaguri mioritice, reprezintă cel mai complet ritual care simbolizează existența noastră milenară, un limbaj specific de comunicare a cugetărilor noastre, un instrument prin intermediul căruia discutăm, ne informăm, realizăm schimburi de idei, viziuni, credințe și ne înțelegem reciproc. Acest dans românesc precede un eveniment capital: evadarea, anamneza sau moartea prin caracterul său magic, prin imitarea perfectă a ritmului poporului și întruchipează metafora renașterii noastre, a identității naționale românești.

Referințe bibliografice:

1. Ciobanu, Maria; Negriu, Dorina. Dicționar de motive și somboluri literare. Chișinău: S. n., 2005. 170 p.
2. Adkinson, Robert (coord.), Zamfirache, Oana (trad.) Simboluri sacre. Popoare, religii, mistere. București, Editura Art. 2012. 792 p.
3. Dicționarul Enciclopedic. Ediția a II-a. Chișinău: Cartier, 2001. 1696 p.
4. Evseev, Ivan. Dicționar de Simboluri și Arhetipuri Culturale. Timișoara, Amarcord, 1994. 206 p.
5. Pop, Mihai. Obiceiurile tradiționale românești. București, 1976. 192 p.
6. Chevalier, Jean; Gheerbrant, Alain. Dicționar de simboluri: Mituri, Vise, Obiceiuri, Gesturi, Forme, Figuri, Culori, Numere. Iași, Polirom, 2009. 1072 p.
7. Cantemir, Dimitrie. Descrierea Moldovei. București-Chișinău, Litera Internațional, 2001. 256 p.
8. Bârlea, Ovidiu. Eseu despre dansul popular românesc. București, Cartea Românească, 1982. 174 p.

FILUȚĂ DIMCEA, Cociulia, Cantemir

Cuprinși de iureșul Horei...

După o lungă și amară săptămână de muncă la culesul tutunului, mama, care ar fi trebuit să-și mai tragă suflarea, era nevoită să alerge în lungul satului în căutarea mea, căci eram acel care, la orișice sunet de tobă sau trompetă alergam demi săreau scântei din călcâie ca să văd cum joacă flăcăii satului. Iar mama, sărmana mamă, mereu era în căutarea mea. Încerca uneori să zăvorască poarta, dar ce folos, într-un loc numai de mine știut, scândura de la gard atârna doar într-un cui... Și așa alerga mama acolo unde se juca hora satului. Și când văzu, că eu, feciorul cel mai mic al ei, eram prins în horă alături de cei mai jucăuși băietani, îi trecea mânia. Mă privea cu mândria ei de mamă și își ștergea pe furiș fruntea de sudoare și lacrimile de bucuria, ce-i învăluia sufletul.

— Uite ce flăcău crește Tudora! Cu-u-u-m? Acesta e mezinul Tudorei lui Maxân?

Da-a-a, nu vezi cum îl fură fetele cu ochiul?

Când auzea ea asemenea vorbe îi crește bucuria, dar își zicea în suflet: „Duminica următoare o să-l încui în casă", lucru care, firește, nu-l făcea.

Astfel, hora și cireșele amare au devenit rostul întregii mele vieți. Hora îmi plăcea mie, iar cireșele amare măicuței mele, căci pentru a potoli mânia ei, trebuia să mă urc în vârful copacului din fața casei și să cobor de acolo cu un sân de cireșe pe care i le puneam mamei în poală și așa rămâneam împăcați până duminica viitoare.

Așa hora a devenit parte a vieții mele, altfel spus, de mic m-am îmbolnăvit incurabil de horă. Acum când mama a plecat în lumea celor drepți nu mai gonesc pe ascuns, dar tot alerg să adun lumea la horă, căci, dacă ar ști draga mea mamă, că astăzi rar cine mai învârtește hora prin satul nostru s-ar scula din mormânt. Uneori chiar aș vrea ca nimeni să nu mai joace, poate așa s-ar face o minune și aș vedea-o pe mama. Dar de unde, că alergările mele prind rod și mă împac cu gândul că maică-mea se odihnește în pace și că e bucuroasă de ceea ce fac. Și cociulenii se prind iar în horă și o joacă bine, căci hora are rădăcini adânci aici. Fiecare al doilea copil deprinde pasul horei. Chiar și cei care cândva se îndepărtase de horă, astăzi găsesc pretext ca s-o învețe. Tinerii revin la nunțile de altădată, unii chiar îmbracă costumul național în ziua nunții, iar dacă nu știe să danseze hora, învață insistent ca nu cumva să se facă de rușine în fața satului. Din străbuni se știe că mai întâi flăcăul cu aleasa inimii lui învârte câteva hore în fața întregului sat, apoi urmează logodna și mai apoi rudele și prietenii așteaptă invitații la nuntă, căci:

Lume, cine vrea să știe.
Jocul este ceva sfânt,
De la el apar copiii,
Începând cu un sărut!

Hora a adus neamului nostru multe bucurii, dar au fost și lacrimi. Chiar și atunci când erau înstrăinați, chinuiți, cu traista în băț și cu buzunarele goale, cu fața brăzdată de lacrimi, oamenii au purtat totuși într-un colț de suflet scânteia horei. Pentru a cere Domnului ploaie, cociulenii jucau hora sub cântecul Paparudei. De dorul horei satul se trezea la cântatul cucoșilor. De dorul horei curgeau râuri de sudoare pe fețele țăranilor, se rupeau cămășile în spate și opincile în picioare. Pentru a se așeza bine pe picior opincile erau îngropate de cu seară ca să tragă vlaga pământului, pentru a Ie da un luciu special erau unse cu seu de oaie, iar dacă erau muiate în apă se făceau șoric și nu erau bune de nimic.

De drag de horă se croiau noi opinci, se ţeseau coţi de pânză pentru cămăşi şi itări, se torcea bumbacul pentru prosoape, se puneau bani la chimir. Şi nimeni nu ieşea la horă cu lucrurile neterminate, căci ştiau că hora chiar de nu te vede, ea te simte. E destul să faci doar un pas în horă şi lumea de acum te ştie, de unde eşti sau de unde vii, căci, dacă în hora nu-ţi saltă inima înseamnă că nu eşti de nasul ei. Ca să meriţi s-o joci trebuie să verşi multă sudoare, uneori chiar şi lacrimi.

La horă mergeau toţi: cei mici cu nasul ud pentru a şi-l şterge, măriceii - pentru a prinde pasul horei, flăcăii - pentru a face din ochi cuiva, moşnegii - pentru a-şi răsuci musteaţa, iar băbuţele - pentru aşi scărpina limbuţele. Şi doar fetele la horă erau poftite de flăcăi. Lăutarii erau împăcaţi de către o ceată de flăcăi mai văzuţi, care-şi puteau permite să plătească arvuna, tot ei căutau locul potrivit pentru horă.

Cociulia, un sat cu gospodari răzeşi, chiar de la apariţie a fost împărţit în trei părţi, care nu se duşmănesc, dar se duce totuşi între aceste părţi ale satului o întrecere de mândrie. Fiecare parte îşi are locul său pentru horă, dar când era vorba de o mare sărbătoare se încingea o horă unită lângă izvorul din centrul satului, numit Izvorul lui Ştefan cel Mare.

Spre marea noastră mândrie am hotărât ca satul nostru Cociulia să devină un leagăn al horelor de pretutindeni, ca neamul să revină la tradiţii.

Nimeni nu mai ştie azi cu ce se ocupau cândva cei ce deţineau funcţia de cămăraş, zaraf, vătaf, dar acestea există şi acum şi sunt cei care au îndeplinit cu sfinţenie nişte legi gândite pe vremuri, dar nescrise nici într-un cod — legităţile care asigură echilibrul comunităţii cum ar fi şi proprietatea flăcăilor de a începe jocul, modul de aderare a fetelor la horă. Au fost timpuri când hora deţinea statutul de piaţă maritală, căci reprezenta locul de întâlnire al tinerilor, de observare şi evaluare a comportamentelor, atitudinilor şi, nu în ultimul rând a vestimentaţiei ca semn al vredniciei, priceperii şi statusului social.

Nu se ştie câte secole le-au trebuit oamenilor să desăvârşească şi să transmită cu sfinţenie din generaţie în generaţie acest tezaur de nepreţuit, dar cu certitudine se ştie că hora reprezintă unul din puţinele momente de manifestare a bucuriei, e un mod specific de înţelegere şi trăire a sărbătorii, de comuniune şi petrecere laolaltă.

Dansul şi muzica au ajuns până la noi prin talentul şi bunătatea omului simplu şi nu sunt decât nişte ofrande lăsate nouă generaţiilor de peste ani ca să le păstrăm, să le înmulţim şi să avem şi noi ce lăsa copiilor şi nepoţilor noştri. Şi ne-au lăsat ca sfat străbunii ca lada de zestre a neamului nicicând să n-o acoperim, să lăsăm acea avere să se împrăştie peste tot. Răscolind această ladă printre covoare şi prosoape veţi găsi şi hora. Luaţi-o cu grijă de mână şi învârtiţi-o atent, dându-i o şansă la viaţă, căci hora e o parte din acea zestre a neamului care se cere mereu jucată.

Am încercat şi noi cei de la Cociulia să luăm acest fir şi să-l toarcem într-un joc la care s-au prins nu doar cei din satul nostru, dar au venit şi din alte sate să dea prin spată acest fir al horei. Şi să ştiţi că ne-a reuşit. Mă poartă un gând nebun: de a clădi la Cociulia o vatră a jocului, unde să scoatem din cuptorul sufletului hora neamului. Propunerea mea pe cei de la Secţia de cultură a raionului nu prea i-a încântat. Mi s-a promis doar un sprijin, de parcă aş fi un biet bătrânel care are nevoie de un toiag. Dorinţa de a organiza la Cociulia un festival al dansului era atât de mare că ceea ce se făcea la Cantemir nu-mi liniştea pe deplin sufletul. Vedeam aievea un festival de amploare, care să aibă culoare, sunet, gust estetic, căci fără acestea horele se ofilesc ca florile, când ploaia lacrimi nu varsă. Nu mă puteam linişti, dar simţeam că fără suport financiar visul meu nu prea avea sorţi de izbândă. Şi când parcă-mi pierdusem orice nădejde, primarul satului Cociulia Vladimir Putregai, un fost discipol de al meu şi un mare iubitor de dans auzind despre încercările mele îmi zice într-o bună zi:

— De ce să le pupăm tălpile altora? Să facem jocul nostru!

Astfel, de şase ani avem jocul nostru. Chiar ne-a reuşit să-i ademenim sufleteşte şi pe alţii să se prindă la acest joc.

Am chibzuit cum să aranjăm lucrurile şi aşa am organizat festivalul concurs al dansului popular din zona de sud. La prima ediţie au participat mai multe colective din raionul Cantemir şi i-am avut ca oaspeţi pe dansatorii din colectivul „Iţele” de la Cimişlia, condus de Ştefan Golovatâi şi colectivul „Doşlug” din satul Tomai, raionul Ceadâr-Lunga, condus de Afanasie Gargalâc. Deşi eu am considerat că a fost prea puţin pentru un festival, sătenii m-au felicitat, m-au încurajat mi-au dat forţe să continuu ceea ce am început.

Chiar dacă Secţia cultură Cantemir n-a binevoit să participe măcar cu prezenţa la cea de a doua ediţie, ea a demonstrat un succes mai evident. Am fost finanţaţi de către Primăria Cociulia, mulţumim aceluiaşi Vladimir Putregai. Au participat colective din Cahul, Comrat, Ciadâr Lunga, Hâncești, Basarabeasca şi Cimişlia cu două formaţii. Am rămas mai satisfăcut atât de organizare, cit şi de desfăşurarea acestei ediţii.

Recent a avut loc cea de a treia ediţie a festivalului „Jocul din străbuni lăsat”. În ajun satul forfotea, căci aşteptam oaspeţi din România. Locul unde să se ţină manifestaţia a fost amenajat cu mult gust, de parcă reprezenta un colţişor din Muzeul Satului de către ociuleni (membrii colectivului „Mocăncuţa”, cei ai grupului etnofolcloric „Semănătorii” şi desigur străduinţa Primarului de Cociulia). Covoare moldoveneşti, obiecte de artizanat, căruţa lingă un stoc de fân, bordeiul şi Casa mare improvizate precum şi bucatele tradiţionale pregătite cu mult drag şi plăcere de gospodinele satului: plăcinţele, sărmăluţe, colaci, faguri de miere - iată aşa imaginar puteţi să fiţi prezenţi la această mare sărbătoare a ociulenilor.

Oaspeţii au fost întâmpinaţi cu tradiţionala pâine şi sare.

Colectivele de peste Prut nu au venit, (credem că o parte din vină o poartă Secţia cultură Cantemir). Festivalul a avut un succes deosebit. Ne pare foarte rău că nu ne-au onorat cu prezenţa în acest an ansamblurile de la Hâncești, ne-au refuzat în ultimul moment cei din raionul Leova. Au fost prezente colectivele „Moştenitorii” de la Basarabeasca, (conducător maestrul Vasile Cochelea), „Doşlug” din satul Tomai, raionul Ceadâr-Lunga, „Iţele” de la Cimişlia cu maeştrii coreografi pomeniţi deja. Precum şi colectivul „Busuiocul” de la Liceul Teoretic „Mihai Viteazul” municipiul Chişinău (conducător artistic Mihai Chiriac). Ultimii au demonstrat măiestrie artistică deosebită şi s-au învrednicit de Marele Premiu

acordat de cârma raionului. Totuși, cei mai fructuoși au fost gazdele cu cele patru colective cu un număr de peste 80 dansatori. Ansamblul „Mocăncuța” (16-20 ani) s-au plasat pe I loc, „Șoimii Neamului” (10-13 ani) au luat locul III. Un premiu special a fost acordat celor mai dulci și mai frumoși participanți - „Faguri de miere” (6-8 ani), care au cules și cele mai multe aplauze. Cu un program variat de jocuri și cântece folclorice specifice acestor locuri au încântat spectatorii, precum și juriul, cei mai în vârstă participanți - membrii colectivului etnofolcolric „Semănătorii” (40-65 de ani). De data aceasta le mulțumim pentru ajutor și celor de la Secția raională cultură, care pe lângă Premiul Mare, ne-a surprins și cu prezența orchestrei de muzică populară „Doina Prutului” a Consiliului Raional Cantemir, condusă de maestrul Veaceslav Bârcă.

Punctul culminant a fost finalul. Nu în zadar se spune că „Sfârșitul încununează opera”.

După ce au fost înmânate premiile s-a anunțat Hora Mare. Și s-a încins o horă de mai mare dragul. Dansau tineri și bătrâni, gazdele și oaspeți. Curgeau șiroaie de sudoare, căci ardea un soare de iunie, dar ardeau și tălpile dansatorilor. Juca toată lumea, aici, sub căciula lui Ștefan cel Mare, iar muzica mai avea un acompaniament - cel al susurului de izvor care potolea un pic sufletul înfierbântat al celor cuprinși de iureșul horei.

Iată, anume această horă mare a demonstrat pe deplin și definitiv genericul festivalului „Jocul din străbuni lăsat”. Iar sufletul meu era împăcat. Admiram acea horă și-mi ziceam în sine: „Uite, mamă, asta mi-am dorit!”, iar maica de acolo din ceruri îmi zâmbea fericită.

Luați aminte! Că la Cociulia lângă unicul monument din țară sau poate și din lume care reprezintă un semn distinctiv al portului național (căciula), la apa răcoroasă a izvorului vă așteptăm cu drag peste doi ani la semnificativul festival de dansuri populare din zona de sud a țării

– *„Jocul din străbuni lăsat”.*

ALA GRĂJDIANU, șefa bibliotecii publice comunale Obreja Veche

O vară ca din poveste...
la Obreja Veche

Biblioteca publică din comuna Obreja Veche a fost inclusă în programul național de informatizare a instituțiilor bibliotecare Novateca și echipată cu computer, echipament tehnic modern, oferind astfel posibilitatea de a introduce servicii noi pentru membrii comunității, inclusiv și instruirea gratuită a acestora de a cunoaște calculatorul și a accesa internetul. Unul din acest serviciu a foct realizat în vara acestui an.

Astfel, încă din luna iunie biblioteca și-a deschis larg ușile ofernd copiilor posibilitatea de a savura din plin miracolul verii, astfel fiind dat start Taberei de vară „Lectură și Agrement”, iar grupul-țintă fiind copiii de vârstă preșcolară și eleviii claselor I-IV. Participanții au avut ocazia să-și picteze timpul liber în culorile vii ale curcubeului. Vacanță le-a oferit multă mișcare, lectură în aer liber, activități educative și distracție, vizionări pe internet a celor mai îndrăgite emisiuni și filme pentru copii, excursii, jocuri în echipă, distracție la maximum - activități ce au contribuit la dezvoltarea intelectuală și stimularea creativității fiecărui participant, demonstrând multiple talente, transformând fiecare clipă într-o adevărată sărbătoare.

O activitate deosebită și interesantă a fost călătoria în așa numiții „Copacul fricii” și „Copacul curajului”. Fiind un moment ce le-a cerut copiilor să privească puțin în „interiorul” lor, să identifice sentimente și emoții, apoi să le poată exprima în scris, prinse ca frunzulițe în cei doi copaci. Activitatea și-a atins scopul, deoarece copiii au deprins abilități de integrare a emoțiilor acceptându-le ca parte din viața lor.

Sub îndrumarea bibliotecarei Ala Grăjdianu și a voluntarilor Laura Paladi, Mihaela Rusu, Nicoleta Guțu, Victoria Ivanov și Ariadna Jalbă au avut loc dezbateri aprinse cu genericul „Minciuna - viciu blestemat”, unde au concluzionat că minciuna are picioare scurte, iar adevărul o ajunge din urmă. Mai devreme sau mai târziu adevărul va triumfa – iată afirmația cu care au fost de acord toți cei prezenți.

În cadrul concursului „Turnul Succesului” copiii au conștientizat faptul că pentru a ajunge la succes trebuie de muncit mult, dând

dovadă de creativitate și ingeniozitate. Lucrul în echipă i-au făcut pe copii mai prietenoși și mai uniți, dar până la urmă a avut de câștigat doar prietenia - comoara sufletului, iar cine își face un prieten agonisește o comoară adevărată. Deaceea, în cadrul Taberei s-a accentuat, încă o dată calitățile unui prieten adevărat, iar singurul mod de a avea prieteni este de a fi tu însuți un prieten bun. Scopul organizatorilor acestor activități a fost ca copiii să-și facă câți mai mulți prieteni pentru a dobândi cât mai multe comori sufletești. Cu ajutorul cărții, povestioarelor, proverbelor și zicătorilor lecturate am aflat cum să ne alegem un prieten adevărat. Drept dovadă a prieteniei noastre a fost când fiecare copil și-a scris părerea despre această relație pe o coală mare de hârtie și a promis că va deveni cel mai bun amic.

Natura este singura carte în care fiecare filă păstrează câte un adevăr. Deaceea ne-am străduit să aprofundăm cunoștințele copiilor despre frumusețea mediului înconjurător, manifestarea dragostei față de tot ce ne înconjoară. În cadrul discuției „Educația ecologică – educația sufletului” participanții au confecționat pahare din hârtie potolindu-și setea din ele cu cea mai bună apa din izvorul satului natal din care au savurat pe timpuri și buneii noștri.

30 august a fost o zi frumoasă cu mult soare, cântec, dans și voie bună, emoții și regrete, deoarece copiii au frecventat Tabăra de Vară „Lectură și Agrement” pentru ultima dată și și-au luat rămas bun călătorind în lumea basmelor prin poveștile alcătuite pe baza celor lecturate în timpul verii, bucurându-se mai apoi de aplauze furtunoase, diplome și cea mai delicioasă înghețată oferită de către APL.

Timpul s-a scurs pe neobservate iar copiii nu contenesc a se întoarce cu gândul la clipele frumoase ale vacanței, unde fiecare zi petrecută în Tabăra de Vară îi purtau într-o lume ca de poveste. Chiar dacă grijile școlii lasă în urmă atmosfera de vacanță în adâncul sufletului fiecare dorește să revină în această Tabără și vara viitoare.

Ion Domenco

Din Crezul lui Ion Domenco

MAMA

Văd:zările albastre
Se scaldă-n ochii tăi
Și gândurile noastre,
Și ale noastre căi.

Las vremile să vină,
Să plece tot pe rând,
În amintire vie
Tu îmi rămâi oricând.

MÂINILE TATEI

Mâinile tatei –
Întregul pământ:
Arse de soare,
Bătute de vânt.

Odată cu zorii
Apar ele-n câmp.
A ciocârliei
Chemare și cânt
Mâinile tatei
Din noapte trezesc.
Ele cu glia
De mână trăiesc.

Căci pe colină
Ele fac spicul.
Aspre și fine,
Grele ca lutul,
Mâinile tatei –
Tot începutul!

LA MORMÂNTUL TATĂLUI

De când ai trecut în umbre,
Dragul nostru taică,
Toată lumea e mai sumbră
Și-i mai mică maica.

Lacrima nu se mai trece
De pe-al meu obraz,
Nu mai pot nicidecum șterge
Chipul tău cel drag.

Drag ne-ai fost și vei rămâne
Scump, fără de preț,
O icoană pentru mine,
Copii și nepoți.

Dragă tată, dormi în tihnă,
Chiar de ești departe:
Fie-acolo doar lumină,
Îngerii aproape!

UMBRĂ

Lui nu-i călcase pragul nimeni,
Chiar dacă doar la poartă sta,
De parcă nu găsea în lume
Un dor pe care-l căuta.

Nici ochii nimeni nu-i văzuse,
Căci, tulbur, în pământ privea,
Nici glasu-i că îi auzise-
De când se știe, tot tăcea.

Urâse satul ce-n lumină,
În raze calde se scălda...
Până-ntr-o zi simți că nimeni
Nici pe la poartă n-a mai da.

SEARA

Fulgi de lumină se șterg:
Cade-amurgul.
Stele-n șirag se întrec:
Caută drumul.

Vine cu sânii prea plini
Noaptea neagră,
Visul se naște, senin,
Și aleargă...

Frâng și arunc - fără voie – nceputul –
O să mi-o ierte iarăși pământul?

E toamnă și frunza pălește,
În cercuri, cuminte, s-așează...
Și clasa e mai luminoasă,
Când Dascălul nostru zâmbește.

TE VĂD, TE AUD

Te văd în stele și în mii
De raze luminoase
Și pân se sting, din melodii
Te sorb, cu drag, aleaso.

Te-aud în șopot de izvor,
În unde-nmiresmate,
Și chipu-ți rătăcit prin flori
Ași vrea să-l simt aproape.

Te-aud, te văd, în gând și-n vis,
Te caut în lumea largă –
De mult mi-e sufletul deschis,
De mult te-aștept, o, dragă!

PRIETEN VECHI, DE AZI-DUȘMAN

Săgeți de foc–a ta privire,
Parcă-mi zâmbești, dar ce folos?
Atunci vorbea chiar și tăcerea,
Acum – cuvinte de prisos.

Mă simt puternic cu-o zi nouă,
Plăcerea-i că trăiesc cinstit-
Tristețea o-mpărțeam în două,
Acum și tu și eu îs trist.

Prietenia-i o comoară,
Pentru o viață de bărbat-
Minciuna este vorbă goală,
Și vântul face totul praf.

Trădarea-i cea mai mare crimă,
Și sufletul ți-i măcinat-
Mi-i jale, zău, de al tău nume,
Nimic nu-mi spune, ce păcat!

Cu-n inamic ce-i ferm și tare,
De vorbă stau și îl stimez-
Pun preț pe amicia mare,
Trădarea-ți, însă, nu ți-o iert!

Mai dulce nu aveam plăcere
De tine să aud, pân-ieri...
Dar, m-ai vândut, vai, ce durere-
Dușman îmi ești, mă înțelegi?

Cum ceața o răsfiră vântul
Anii s-au dus și nu mai vin-
Rămânem cu-amintiri, cu gândul
Căci ce a fost nu va mai fi!

CÂND CORNUL TÂNG...

Când cornul tâng în fapt de seară
Își toarnă liniștea pe șes,
În suflet îmi apare iară
Al tău chip drag, din flori ales.

Ușoară, tu alergi prin iarbă –
În albe și cuminți lumini –
Și-n ochi-mi dornici să te soarbă
Răstorni de soare păru-ți plin.

Și trece-atunci în noi lumina,
Rămâne vie-n veci de veci
Și-atât de mult aștept eu ziua,
Când tu-o să vii, să nu mai pleci.

ÎNDEMNUL GLIEI

Apleacă-ți pe-o clipă urechea, cu grijă,
Ascultă a gliei chemare,
Când zorii s-arată, cu gene de sânge,
S-avânt ciocârliile-n zare,

Când primele brazde plugul răstoarnă
Și huma e puhavă, grasă,
Căci toată căldura din suflet își toarnă
Plugarul în glia mănoasă.

Când pline de farmece, primele raze
Se scaldă în roua curată,
Iar satul ca stupul începe să fiarbă
Și cântul plutește-n înalturi.

Simți-vei cum sângele îți năvălește,
De-un roșu aprins ți-e obrazul,
Puterea ca apa în martie-ți crește,
De nu-ți recunoști pân și pasul.

Tu poartă prin viață această chemare –
A baștinei tale povață,
Cu dorul de casă, de glia natală
De unde-ți tragi pasul în viață!

CHIAR DACĂ...

Chiar dacă-n amintire nu mi-a mai rămas
Doar chipu-ți drag, imaginea dorită –
Oricând ași vrea să fac aicea mas
La tine, scumpa casa mea iubită!

Iar vouă Vă doresc, surori și frații mei
S-aveți oricând un înger pe aproape
Și o fereastră cu lumina florilor de tei,
La care cineva mereu ne-așteaptă!

ERA MAI...

Era mai și teiul tremura,
Scuturându-și florile pe vânt,
Era mai și vântul adia,
Răsfirându-i părul ei cărunt.

Se opri bătrâna și-o garoafă
Roșie, ca și un strop de sânge,
Pe mormânt, încet, cu grijă, lasă...
Și batista-i lacrimi multe strânge.

Era mai...Cum i-a rămas de-atunce,
De când telegrama veste-aduse,
Veste, care părul negru-i ninse
Și încoace veșnic o aduce!

MARIANA COCIERU, cercetător științific, Institutul de Filologie

Orizontul de CASĂ MARE a prozei lui Vlad Ioviță

În spațiul literar basarabean, între anii 1960–1980, se observă o predilecție a scriitorilor față de proza lirică de respirație rurală. În tendința firească a acestora de a plăsmui depistăm și interesul pentru modalitățile universale de creare. Utilizate iscusit de către prozatorii basarabeni, aceste procedee moderne, dar și tradiționale, au favorizat apariția unor opere valoroase.

Asemenea prozelor lui D. Matcovschi, I. Druță, I. Burghiu ș. a., cea iovițiană se caracterizează printr-un vădit suflu lirico-baladesc, acesta datorându-se, cu predilecție, valorificării constituentului etnofolcloric. E o proză care mizează pe „elementul liric și mitopoezia folclorică" concluzionează criticul literar Andrei Țurcanu [1, p. 484]. Orientarea respectivă fiind motivată de faptul că „Culoarea locală (**genius loci**) le dă basarabenilor în cel mai înalt grad certitudinea că există ca neam și că se pot impune lumii ca atare. Sfătoșenia de tip crengian, ca modalitate fundamentală de pitoresc românesc, n-a dispărut în contextul prozei basarabene, continuând să fie viabilă până în ceasul de față" [2, p. 332]. În continuare criticul M. Cimpoi subliniază că *pitorescul* și *culoarea locală* apar conturate și la Vlad Ioviță – „cultivatorul de formule narative moderne", acestea determinând modul de gândire „a intelectualului basarabean, care ține ferm la tradiție" [Ibidem], la obiceiurile populare. Cât despre peisaj, prozatorul însuși relata: „Avem un spațiu peisagistic aproape fără spațiu. Adică, avem un peisaj, deși variat, frumos, împodobit și foarte intim, dar cu un orizont în care dai adesea cu fruntea. Altul e, să zicem, orizontul de stepă, dar n-o avem... Și fiindcă ne-am născut și trăim într-un peisaj cu orizont de *casă mare*, ca să-i zic așa, imaginația noastră artistică sapă în sus și în jos, în jos și în sus" [3, p. 43].

Fiind nevoit să se afirme într-o perioadă a realismului socialist, scriitorul reușește să depășească ideologiile impuse creând o proză scurtă care reflectă direct problemele și situațiile evocate. Iar personajul său, de obicei născut și crescut în mediul rural, acționează în conformitate cu tradiția pământului strămoșesc. La grea încercare și necaz – bocește, la bucurie – cântă. Elementele de folclor nu se lasă așteptate. În funcție de situația creată și expusă, țăranii lui Ioviță împărtășesc din tezaurul folcloric. Prin urmare, în proză observăm întrețesute segmente de cântec liric, baladă, bocet, blestem, poveste, ghicitoare, joc pentru copii etc.

Motivele și simbolurile etnofolclorice fiind transsubstanțiate în textura nuvelelor au devenit, din perspectivă valorică, literare. De exemplu: casa părintească *(Râsul și plânsul vinului, Magdalena, Un hectar de umbră pentru Sahara)*; vegetalul [prăsadul din fața casei bătrânului Căprian, cei șapte feciori ai personajului principal, când pleacă la război, își iau rămas bun dorindu-i tatălui „zilele și sănătatea pomului" *(Râsul și plânsul vinului)*; plopul – identificat cu omul Dumitru *(Ce înalți sunt plopii)*; cireșul, zarzărul, dudul, nucul, vișinul – ca promotori ai vitalității *(Magdalena, De ale toamnei)*; floarea-soarelui *(Năzdrăvanii)*; floarea morții *(Magdalena)*; grâul și iarba *(Fântânarul)* etc.]; apa, fluviul, fântâna *(Fântânarul, Un hectar de umbră pentru Sahara, Magdalena)*; șarpele, balaurul *(Fântânarul, Un hectar de umbră pentru Sahara)*; furnica, albina, fluturele – ca simbol al morții, al finalului tragic (*Magdalena*) etc. [4; 5].

Peisajul evocat de Ioviță e asemănător celor din baladele și poveștile populare în sensul limitelor de acțiune a personajelor. În nuvele întâlnim fântâni la răscruci de drumuri, care trebuie îngrijite; păduri situate între sate, râuri cu ape imense, care se revarsă înundând localități, înghițind biserici, case și insule *(Un hectar de umbră pentru Sahara)*; drumuri inițiatice pe care circulă personajele în căutare de răspunsuri; arbori roditori; animale specifice narațiunilor folclorice: lilieci, șerpi, șopârle, broaște, balauri *(Fântânarul, Un hectar de umbră pentru Sahara)*; personaje biblice, dar și fantastice: Dumnezeu, Sfântul Petru, Toma Necredinciosul, îngeri, draci etc. *(Se caută un paznic)*.

Lupta omului cu stihiile naturii: *focul, apa, seceta* (care au întruchipări fantastice în folclor), precum și cu forțele răului social își găsesc reflectare în proza scurtă iovițiană.

Personajele din *Un hectar de umbră pentru Sahara* luptă cu revărsările Nistrului, țăranii din *Râsul și plânsul vinului, Magdalena, Un hectar de umbră pentru Sahara* – cu stihiile războiului și consecințele acestuia, cu seceta și foamea etc. În nuvela *Se caută un paznic*, la baza căreia se află un bogat material folcloric din poveștile fantastice, personajele înfruntă seceta și inundațiile. Critica literară din Basarabia a consemnat de nenumărate ori subtextul real al nuvelei, făcând analogie cu situația socială din țară. Prin urmare, iadul din nuvelă întruchipează regimul și ideologia comunistă. Deși, aparent, se observă o depășire a adevăratului motiv folcloric, lupta dintre bine și rău este totuși evidentă.

Continuitatea cu folclorul o găsim și în reflectările etnografice ale traiului țăranului: lucrul în câmp *(De ale toamnei, Năzdrăvanii),* în jurul casei *(Un hectar de umbră pentru Sahara, Râsul și plânsul vinului),* săpatul fântânilor *(Fântânarul),* descrierea casei părintești, a porții *(Magdalena)*, pescuitul, păstoritul *(Un hectar de umbră pentru Sahara)* etc.

Spre deosebire de eroii din operele lui Druță și Matcovschi, cei ai lui Ioviță par să cânte mai puțin, deși întâlnim rapsozi și aici: în nuvela *Fântânarul* un omulean zice în cârciumă un cântec de leagăn: *„Liu, liu, liu, nani, nani, / Liu, liu, liu, puiu mamii. <...> / A, a, a, pui de șoim, / Eu te legăn, tu n-ai somn"* [4, p. 42-43]; care trece treptat într-un cântec de război, creat în stil folcloric: *„Crește iarbă și cu grâu, / Și nu-i iarbă și cu grâu, / Numai sânge pân-la brâu. <...>*

/ În sângele soldatului / Bate pieptul calului. / Bate vântul papura / Și pornește tabăra, – <...> / Tabăra de soldății / Mult îs nalți și subțirei / Și la piept cu năsturei / Să treacă glonții prin ei " [Ibidem, p. 43-44].

În continuare „se revarsă din zare în zare" cântecul plugarului „care nu mai avea să are niciodată": *„Haina mea, minune mare, / Pleacă singură să are / Ară haina fără mine / Printre boi abia se ține, / <...> O bate vântul între boi / Și-o întoarce înapoi / Vine haina înspre mine / Să' mbrace oase străine. / <...> Mi-aș răsuci o țigară, / Caut haina-n buzunare, / Dau de pământ și grăunțe / Cu frunze-ncolțite, mărunte. / <...> De m-ai vedea, bătrână mamă, / Îmi crește grâul în haină"* [Ibidem, p.53].

Ca o eventuală explicație a utilizării în țesătura narativă a nuvelei a acestor versuri plăsmuite în manieră folclorică, prozatorul aduce în lumină următorul detaliu: vântul „începu să fluture haina cadavrului întins pe țarină", iar „din bocanii mortului răsăriseră fire de iarbă". Firele de iarbă în mentalitatea folclorică, dar și în cazul de față reprezintă veșnicia. Comparând acest moment cu un altul din finalul nuvelei *Toiagul păstoriei* de Ion Druță, unde deasupra mormântului păstorului din vârful dealului, de asemenea, răsărise iarbă („Într-o primăvară, satul adunat în cimitir, la pomana morților, a văzut că pe locul fostului său mormânt răsărise iarbă verde, ca un semn al vieții fără de moarte"), observăm o analogie și prezența ideii de nemurire. „Păstorul parcă s-ar topi în natură, devenind o parte a ei (pâlc de iarbă verde), el se contopește cu natura ce sugerează Dăinuirea, Amintirea vie" [6, p. 74].

Iarba (ca element al regnului vegetal) și omul creează o osmoză între vitalitatea vegetală și cea umană. Raportată fiind la ciclul funebru, această viziune osmotică dezvăluie o idee fundamentală: „transformarea esenței energetice, păstrătoare a vitalului, indiferent de manifestarea concretă, aduce de fapt o echilibrare în registrul cosmic" [7, p. 104]. Așadar, trecerea vitalității umanului în cea a vegetalului menține, de fapt, stabilitatea în univers. Într-un text de bocet din folclorul românesc dezvăluim aceeași semnificație transfigurată de prozator: *„Dragii noștri ochișori / Cum or crește pomișori, / Dragile noastre mănuți, / Cum erau de hărnicuți / Și cum s-or face ierbuți"* (Arhiva de folclor, Institutul de Etnografie și Folclor (București), text de fonogramă 1187) [Ibidem].

În *Dincolo de ploaie* seară de seară se auzea drâmba lui Vaniuța Milionaru, care cânta până la miezul nopții un fel de „hore" care aduna sătenii din toate mahalalele. În nuvela *Năzdrăvanii* personajul Zaharia cântă la vioară cântece de jale și de pahar.

În *Dans în trei* amintirile despre copilărie a lui Hadibadi sunt însoțite de versuri de cântec folcloric: *„–Udă-mă, mamă, cu apă, / Să cresc mare, / Să nu-ncap nici într-o groapă, / Mamă, mamă dragă. / <...> –Udă-mă, mamă, cu lapte / Să mă fac albă, / Să mă cunoști și noaptea, / Mamă, mamă dragă. / <...> – Udă-mă, mamă, cu vin, / Să-mi fie traiul / Ca paharul plin"* [4, p. 150].

Versurile folclorice din *Se caută un paznic*: *„– De n-ar fi flăcăi pe lume, / Ai vedea fete nebune; / De n-ar fi flăcăi prin sate / Ai vedea fete turbate"* [Ibidem, p. 156], nu sunt transsubstanțiate, ci sunt evocate pentru a întregi „decorul", precum și cântecul de leagăn, pe care îl îngână Dumnezeu, dădăcind un prunc: *„Tu, puiuțu cucului, / Adă somnul pruncului, / De la urși, de la viței / De la scroafe cu purcei"* [Ibidem, p.160].

În nuvela *Râsul și plânsul vinului* „cântă" vinul când curge-n cănățuie. În *Magdalena* „fluviul curge pe lângă insulă domol ca un cântec de leagăn, atunci când e împăcat cu vânturile, cu zăpezile carpatice, cu el însuși".

Versurile folclorice: *„– Colo-n vale-n grădiniță / Paște calu' lui Gheorghiță / Priponit de-o garofiță... / <...> Garofița s-a usca, / Calu s-a elibera, / Dragostea s-a măcina..."* [Ibidem, p. 377, p. 378], cântate de Tudora din nuvela *Un hectar de umbră pentru Sahara,* sunt „înghițite de liniștea râului", care e prea liniștit, prevestind parcă o urgie (moartea lui Simion).

Predilecția scriitorului pentru perlele folclorice o găsim motivată și de faptul că acesta s-a născut în mediul rural, unde balada, doina, povestea și bocetul apar ca reflecții ale culturii populare autentice.

Miezul poeziei noastre naționale, menționau clasicii noștri: M. Kogălniceanu, B. P. Hasdeu, Al. Russo, V. Alecsandri, M. Eminescu ș. a., îl formează cântecele populare. Scriitorii contemporani n-au rămas nici ei indiferenți față de frumusețea tezaurului folcloric: „Baladele noastre populare, scrie I. Vatamanu, sunt cântările veșniciei noastre, capodoperele graiului matern. Neîntrecute frumuseți, perle de adevărată inspirație, drame de permanentă prospețime stau înșirate în piatra rară a cuvântului. Întreaga înțelepciune a poporului, destinul lui istoric, traiul și păsul, aspirațiile și realizările, inima care a simțit și creierul care a chibzuit – toate sunt adunate cu sfințenie și zidite în pagina poeziei populare. Dacă vrei să te vezi cum arăți la chip, nu căuta oglinda, căci oglinda nu are ce-ți arăta, ci caută cartea de balade și te vei vedea oglindit în străfundurile limpezi ale cuvântului matern" [8, p. 151–152].

Criticul literar Eliza Botezatu în monografia sa *Poezia și folclorul: Puncte de joncțiune* menționează un adevăr cert despre literatura basarabeană postbelică, influențată de atmosfera de baladă: „În anii războiului formele baladești, condensate, dinamice le permiteau autorilor să reacționeze cu promptitudine la evenimentele timpului, să transmită spiritul lui dramatic, să prezinte eroi înconjurați cu o aură legendară" [9, p. 177].

Anii 1960–1980 marchează un impuls substanțial în transsubstanțierea estetică a atmosferei de baladă în literatura basarabeană. Prozatorul V. Ioviță nu se lasă așteptat. Nuvelele *Râsul și plânsul vinului, Păienghenișs, Raiul lui Vistian Pogor, Un hectar de umbră pentru Sahara* sunt adevărate capodopere baladești. Mobilizarea feciorilor și așteptarea acestora de către bătrânul Căprian să se întoarcă de la război *(Râsul și plânsul vinului)* reprezintă teme folclorice. Atmosfera de cântec folcloric și de basm e conturată și de rugăciunile către cele patru zări ale lumii: *Apus, Răsărit, Miază-Noapte* și *Miază-Zi* ca să-i întoarcă feciorii. Ca urmare a ineficienței rugăciunilor, bătrânul Căprian blestemă zările lumii și se închide în casă ca într-un mormânt. Blestemele, ca reflecții ale durerii și nenorocirii din sufletul personajului principal, întregesc atmosfera dramatică a războiului evocat în nuvelă.

În *Năzdrăvanii* blestemul dezvăluie o altă semnificație. Istina, arsă de gelozie, blestemă mâna soțului său să se usuce. Sub influența ochiului rău al soției și al blestemului, Zaharia pierde funcționalitatea mâinii. Când acesta, în cele

din urmă, o părăsește, Istina iarăși îl blestemă: „Du-te, dar să ți se întoarcă doar numele" [4, p. 119]. Și, într-adevăr, li s-au întors doar numele, Zaharia și Paulina (noua iubită) rămânând să trăiască în stepă.

Nuvelei *Păiengeniș* i-am putea da un nou titlu: *Balada celor doi deținuți*. Aflați într-un lagăr de concentrare, femeia și bărbatul, personaje ale nuvelei, mor în numele dragostei și al libertății.

O atmosferă de baladă depistăm și în nuvela *Fântânarul,* unde subiectul dezvăluie persecutarea dezertorilor de către puterea sovietică.

În nuvela cinematografică *Dimitrie Vodă Cantemir* vedem transfigurat elementul folcloric de legendă. Figura voievodului e una legendară în intenția acestuia de a scoate poporul moldovenesc de sub jugul Porții Otomane. Eșecul suferit, în urma luptei cu turcii, nu-i știrbește cu nimic măreția personalității, ba chiar i-o sporește, transformându-l într-un martir al neamului.

Haiducia, ca temă a numeroaselor creații folclorice românești, apare reflectată în *Raiul lui Vistian Pogor*. Sfârșitul tragic al haiducului Vistian e anunțat de păsările prevestitoare ale morții. Bufnița (cucuveaua), ca simbol al morții, și mierla, ca simbol al vieții, sunt proiecții alegorice în nuvelă, semnificând vânătorii-poterași și haiducul. Răpunerea mierlei de către bufniță, prevestește sfârșitul tragic al personajului principal. Rămâne să trăiască doar amintirea eroului legendar, precum și puiul de mierlă căzut din cuib.

Despotismul soțului, ca temă folclorică, este reflectată în nuvela *Pază cu primejdie*. Personajul principal, după numeroasele izbucniri de gelozie și încercări de a priva libertatea soției, o omoară fără să-și dea seama, încât, în cele din urmă, pierde capacitatea de a judeca rațional și înnebunește.

Prozatorul V. Ioviță, fiind atras de fantasticul și misticul creațiilor folclorice, transsubstanțiază în țesătura nuvelelor sale visele profetice. Personajul Chiril Mifodievici, din nuvela *Sirena*, visează o sirenă. Inițial nu poate înțelege care este semnificația acesteia și purcede la tălmăcirea visului, parcurgându-i toate detaliile. Abia în final descoperă că visul i-a prezis moartea fiicei, pe care nici n-a cunoscut-o, iar sirena era chiar fiică-sa, care a murit înecată. Există o credință în cultura populară românească că sufletele celor care mor năpraznic – înecați, înădușiți, electrocutați, arși – se transformă în strigoi, vârcolaci, sirene etc., adică în duhuri ale tărâmului de dincolo și nu se liniștesc până când trupul lor nu este predat pământului cu toate rânduielele ce se cuvin celor decedați.

Arion, eroul principal al nuvelei *De ale toamnei*, își vede sfârșitul tot în vis. Petrecerea din ograda lui, care nu seamănă nici a nuntă, nici a cumătrie, e de fapt înmormântare. Există o credință în popor că atunci când visezi moartea cuiva înseamnă – invers – că omul în cauză va trăi mulți ani înainte, iar dacă visezi nuntă sau cumătrie înseamnă că vor curge lacrimi de jale. Arion se visează alături de îngeri, înconjurat de sfinți și de apostoli, într-un jilț de aur, în postura lui Dumnezeu blagoslovind poporul. Toate acestea „i-au anunțat" moartea.

În nuvela *Se caută un paznic* este valorificat motivul biblic *Căderea adamică*. Personajul Ivan și îngerița mănâncă din mărul interzis, astfel săvârșindu-se păcatul. Motivul e utilizat ca alegorie, prozatorul satirizează momentul prin impunerea celorlalte personaje: sfinți, îngeri să păcătuiască, mâncând din mărul cunoașterii binelui și răului. Prezentarea Sfântului Toma, numit în popor și Toma Necredinciosul, într-o postură de personaj care nu crede nici chiar dacă vede sau pipăie, sporește și mai mult, satira din nuvelă. Criticul Andrei Hropotinschi în capitolul *Izvor veșnic întineritor* al monografiei *Evoluția prozei contemporane* susține ideea de satiră reflectată de către autor: „Eroii dialoghează despre Ivan, despre Michiduță, despre «îngerița» însărcinată. Toma Necredinciosul e menit să facă poanta acestor dialoguri" [10, p. 115].

Vlad Ioviță e prozatorul care nu abstractizează viața de la țară. De aceea, observăm și evocări ale unor ritualuri. Bunăoară în nuvela *Fântânarul* pe lângă descrierea cu detalii etnografice a înmormântării apelează și la poezia respectivă. Cunoscuta practică a bocitoarelor în cadrul procesiunii mortuare este completată de versurile de bocet: *„Bucură-te, țintirime, / Mândră floare merge-n tine. / Dar nu merge să-nflorească, / Ci merge să putrezească. / <...> Pământule, lut viclean, / La astă casă dușman, / Că nu te știi de cuvânt, / Să primești numai un rând, / Că primești prea bucuros / Tot ce-i mândru și frumos"* [4, p. 50-51]. Având o viziune cinematografică, autorul intervine cu diverse explicații pe parcursul jelirii defunctului, reușind să închege scenariul acestui ritual prin respectarea veridicității elementelor de detaliu.

Cercetătoarea Viorica Stamati-Zaharia observă la justa valoare că nuvelele lui V. Ioviță, rezistând în fața sistemului și ideologiei timpului, „se dezvăluie ca o adevărată rezervă de frumusețe literară, ca un cântec de jale, de o sofisticată simplitate, dedicată satului basarabean, a cărui organicitate tradițională a fost supusă degradării și desfigurării de un regim funciar antirural și antițărănesc" [11, p. 18]. Deși demersul respectiv reprezintă doar niște punctări ale orizontului folcloric valorificat de prozator, cert e că V. Ioviță a rămas fidel originii sale. Crescut la sânul doinelor și baladelor străbune, a asimilat, a preluat și, în cele din urmă, a transsubstanțiat estetic din gama elementelor tezaurului etnofolcloric românesc.

Referințe bibliografice:

1. Țurcanu, Andrei. *Literatura română din Basarabia*. În: *Istoria didactică a literaturii române*. Chișinău: Magister, 1997. 488 p.
2. Cimpoi, Mihai. *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia.* Chișinău: Arc, 1996. 398 p.
3. Apud Saca, Serafim. *Aici și acum: 33 confesiuni sau profesiuni de credință*. Chișinău: Lumina, 1976. 284 p.
4. Ioviță, Vlad. *Friguri: nuvele*. Chișinău: Literatura artistică, 1985. 427 p.
5. Ioviță, Vlad. *Dincolo de ploaie: nuvele*. Chișinău: Literatura artistică, 1979. 328 p.
6. Ciobanu, Maria, Negriu Dorina. *Dicționar de motive și somboluri literare*. Chișinău: [S. n.], 2005. 170 p.
7. Comanici, Germina. *Ramura verde în spiritualitatea populară*. București: Editura Etnologică, 2004. 250 p.
8. Vatamanu, Ion. *A vedea cu inima*: [eseuri]. Chișinău: Literatura artistică, 1984. 225 p.
9. Botezatu, Eliza. *Poezia și folclorul: Puncte de joncțiune*. Chișinău: Știința, 1987. 288 p.
10. Hropotinschi, Andrei. *Evoluția prozei contemporane*. Chișinău: Literatura artistică, 1978. 304 p.
11. Stamati-Zaharia, Viorica. *Eseu despre proza lui Vlad Ioviță*. Timișoara: Augusta, Artpress, 2007. 150 p.

GHEORGHE RAICU:

„EU NU CÂNT CĂ POT CÂNTA“

NETRECĂTOR ȘI NEÂNTINAT, FARMECUL MUZICII LUI HANGANU